

OROL

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovední redaktori a vydavatelia:

MIKULÁŠ ŠT. FERIENČÍK a S. J. ZACHEJ.

Roč. IX.

Turč. Sv. Martin, 15. júla 1878.

Číslo 6.

Vít.

(Na ukážku z väčšej básne *Vajanského*.)

(Spev prvý. Návšteva.)

2.

Ú nás sa život divno valí:
Prúd jeho žlabov má tisíce,
Nepravidelnosť polkultúry
Javí sa biedne v rub i líce.
Mužovia stoja v marnom boji,
Fráza svobodná z úst tyraua
Plynno vyteká. Muž svobody
Rojčej o sadách Alkorána.
V jednom súhlasíš s Petrom, Pavlom,
O druhé vedieš s nimi boje;
V prvom ste bratia, v druhom kati,
A čerta stojí obidvoje:
Vzdelanosť hladko svieta z tvári,
Lež barbar v srdci samocarí.

3.

Z tohto chaosu netrebného
Devušky naše milo svieta.
Zúfale srdce pookreje,
Keď mladé našich Tatier dieťa
Zbliži sa k tebe. Hnevom svatým
Rozplamenené oko skloníš
A z neho slzu tichotokú
Na bledé líce povyroníš:
Keď v zátišine utúlené
Zazreš dievčatko našich vlastí,
Keď poznáš srdca nežné bóle
A nežné duše mladej slasti,
Zápal pokorný, búru tichú,
Plameň i lady v jednom vzdychu.

4.

Dobre vás poznám lastovienky,
Vy jara nášho prorokyne;
Vy zárukou ste, že duch Slávy
Z Tatier mohutných nevyhyne.
Hej boly časy, kde aj iné
Proroctvá z vašich tvár som čítal,
Kde sebeckosti roztúženej
Plameň dušou mi mladou kmital,
Kde krev horúca rujno plála
A túžob vrúcich sladké muky
Z varita môjho vylúdily
Náruživosti trasné zvuky —
Oj tie odznely. Kôra z ladu
Obtiahla hrud' mi už nemladú.

6.

Miest našich náter monotónny
Kto by nepoznal, milí z Vás, —
Nieta tam hriechov svetoborných,
Ani niet veľkolepých krás;
Tyranček dáky v každom sídli,
Zásluh má v Pešti protokol,
Na tomto pevne baziruje
Budúcej volby monopóji.
Ponevác ruka ruku myje,
Kolko má k službe verných hláv!
Mešťanok, -Boiac svatý pokoj,
Tartlík a ňichý starý mrav:
Hnev a krítku v srdci skrýva
A p, a ratúži hlavou kýva.

11.

Rok po roku sa rýchlo mína;
Bože mój! jak mi srdce stená,
Keď sa predo mnou v zralej kráse
Objaví deva odrastená,
Ktorú nedávno — malé púpä
Po belavých som vlásokoch hladil
A na detinské jasné čielko
Bozk rodičovských citov vsadil —
A včul — hľa divy — zdvorilosťou
Beriem už pred ňou klobúk z hlavy
A miesto bozku, perna moja
Frázu o daždi ku nej vraví:
Oj, z vyvinutých krás tých horí
Do duše mi: memento mori!

16.

Matky choroba, bieda otca
Mladosť mu prvú ztrpčovali,
Alumneum a suplikačka
V školách ho ťažko vychovaly.
Nocou čítaval Sládkoviča,
Až ho pristihla nad ním zora;

Vo dne počúval ex cathedra
Úradný posmech profesora,
Posmech na národ, matku Slávu,
Aj reč matera, ktorej milá
Rúčka posledným pozhnaním
Čelo siroty pohladila —
Tupil bachratý professor,
Nezbedných klukov tleskal chór.

48.

V tejto holote bohaprádznej
Jak viazne v hrdle spevný hlas!
Len tebe, kresliť karrikatúr,
Kvitne v Uhorsku zlatý čas.
Jak vďačný predmet pre tvoj štetec:
Pyšno rečníaciach odpadlíkov
Biedne postavy, čo sa živia
Slavne z uličných škandálikov
A lámu právo, prznia pravdu,
Slabého depči bujný shon,
Lež mohutného krok hrmotný
Z úst jim vyráza strachu ston —
Dav na ulici rýchlo redne
Tvár hnevna úzkostlivo bledne.

Kvetinárka.

Obrázok z veľmestského života.

Od *Miloslava Dumého*.

(Pokračovanie.)

XVI.

Videli ste, lúbe čitateľky, užialené vtáča, ako ono hniezdo svoje s bolestným piskotom obletuje, z ktorého vybrali mu prostopašní chlapi mladé neopereniatka? A keď ste to videli, či Vám srdce nepreniknul pohľad tento? Viete si vy predstaviť, drahí čitatelia, hnev a srd ľvice, ktorej malé ľvičatá odňať sa stroja? Kto ste to videli a kto si to viete predstaviť, nemožno, žeby ste neboli hlboko dojatí bývali, nad tým, jako nerozumný tvor prirodzeným pudom vedený velice miluje plod svoj. I jakže by rozumom obdarený človek nemiloval na život a na smrť dieťa svoje; jakže by ľudská matka nežila i nemrela za svoje dieťa?

Vrele milujúcou matkou bola Ella Turský, nevýslovnou láskou milovala ona svoju útlu jedinú a prvorodenú dcérečku. V tom die-

tati žila, za to dieťa by seba samú bola obeťovala, a to dieťa — zkapalo, to dieťa jej ukradli. Drevenú lútku jej podhodili a utešené dievčatko zmizlo z kolisky, zmizlo — na veku. Žalostná matka podobala sa útlemu, bólnemu vtáčku oplakávajúcemu zmizlé neoperenča svoje z hniezdatka. V druhom okamžení podobala sa zase rozsrdenej ľvici, horiaca pomstou oproti zločincovi, ktorý najdrahšieho pokladu pozbavil jej materinské srdce. Tak jako obletuje hniezdatko svoje na strome nevolné vtáča a hladá a neustane hladáť až dotedy neoperence svoje, kýmkoľvek sa nepresvedčí, že je všetko hľadanie marné; tak jako prebehuje lesy ľvica, ktorej mladé ľviča odobrali a neustane behať a hladáť ho, až keď už všetky známe hory zbehala; práve tak behala, hladala bez ustania a hladáť dala dieťa svoje, poklad svoj ubohá

Ella. Ale všetko hľadanie bolo marné, všetko ustávanie daromné. Po dieťati nebolo ani stopy. —

V duši otcovej, v duši Turského križovali sa myšlienky, domnienky, ani blesky. Kto by bol mohol to dieťa ukradnúť? Z jakých pohnútok, z jakej príčiny? Koho zanimalo tak velice to dieťa? Komu stálo v ceste? Hrozné podozrenie budilo sa v srdci Turského, v srdci otcovom. Či nebolo toto dieťa dedičom dla matky jednej časti grófskeho majetku Podhorských? Či nemal on, sťa otec práve tieto dni dedičnú záležitosť dcéry svojej so švagrom Aurelom priateľskou cestou vybavit? Či nebolo ukradnuté dieťa práve pred odchodom jeho ku švagrovi? Či neprekazila táto nenadála hrozná udalosť odchod jeho? Snáď by Aurel bol takého ohavného zločinu . . . Aurel vo väzbe ľúbosti Oceaninej . . . kto vie, kto vie? . . . Hrozné podozrenie budilo sa v srdci otcovom. Nešťastní mladí rodičia, ten Eugen s Ellou; dni boly jím pol, noci celou dlhou večnosťou. — Už sme raz mali príležitosť presvedčiť sa behom tejto rozprávky, že nešťastie neprichádza samo, ale že obyčajne sebou vodí aj druhov svojich. Nebolo dost na jednom nešťastí v dome Turských, ač i toto jedno zdalo sa jim byť nesnesiteľným, muselo v zápätí za ním nasledovať ešte i druhé. Počujme len a polutejme ubohých, odpočiatku svojho sa sobratia prenasledovaných, nešťastných manželov.

Slabé svetlo rozlievala lampa po chyži, v ktorej Eugen s Ellou v hlbokom žiali bdeli. Sen neprichádzal v terajšom jích súzení na oči jejích. Ba ešte radšej bdeli v noci, lebo keď jich sen obklúčil, fažko umorený duch nemával v ňom pokoja. Náhle utrápená Ella zaspala, už sa desila, ztrhávala zo sna, vydesená skočila na rovné nohy z pohovky alebo z postele; lebo sotvy že oči zatvorila, už sa jej zdalo, že jej dieťa padá dolu na zem z tretieho poschodia, že sa topí, že ho mordujú. — Vydesená takými sny potešila sa, keď sa prebrala, že je to nie pravda, ale aj videla, že ač sa jej dieťa drabé neutopilo a nezabilo — že ho niet, že zmizlo a zkapalo. Eugen takže nebol slobodný od podobných desných snov. On zas našiel dieťa

svoje a bĳal sa so zlodejmi na život a na smrť a vymáhal ho z jích zločinných rúk. Tak radšej bdeli nešťastní rodičia a nocou nebolo počut v chyži ničoho, mimo jích ťažkých vzdychov a klepania hodín. — Po jednej takejto trápne prebdenej noci hroznú novinu počuli zarmútení manželja. Rakúsko mobilizovalo, nastávala rakúsko-talianska vojna a Eugenovi prišlo do Italie k vojsku odísť. Ella bola zničená, — prišla o dieťa — a tu zas jej berú drahého manžela.

„Ja pôjdem s tebou, Eugen môj! Nič, nič ma nesmie rozlúčiť s tebou! Rozlúčili ma s dieťatom mojím ach! snáď na veky! Od teba sa odlúčiť nedám, s tebou chcem žit i mref.“

„Ella, duša moja! To je nemožná vec! Ty zostaneš tu a budeš ďalej hľadať nevolné dieťa naše. Dobrý Boh ti pomôže, iste ho najdeš ešte a keď sa válečný hluk utíši, navrátim sa i ja do náručia tvojho, pozdravím fa i zkapané dieťa — a budeme znovu žit život blažený.“

„A či sa všetci vrátili z vojny, čo sa vybrali do nej?“

„Ja som vojak, povinnosť ma čaká, král volá do zbroja! Ty si dôstojníka rakúskeho manželka, nesmieš byť malomyslnou. Jestli Bôh dá šťastia zbroji našej a ja vrátim sa domov víťazne, či nebudeš hrdou na svojho manžela?“

„A jestli sa nevrátiš? . . .“ Slzy ju zalialy, objala drahého manžela svojho — a oba horko plakali.

Viedeň vyprevádzala slavnostne na nádražie do Italie odoberajúcich sa vojnov. Priatelia si tiskli ruky, ženské plakaly. Od jedného mladého dôstojníka len na silu mohli odtrhnúť manželku jeho omletú. Bola to ubohá, nešťastná Ella.

XVII.

„Tou najnešťastnejšou na tom božom svete som ja.“

„Drahá Ella moja, nehovor tak. Biedy a súzenie tvojích spolublížnych nie sú ti známe. Keby si znala, jak mnoho a jak rozlične súžených, zaznaných, prenasledovaných, skri-

vodlive trpiacich ľudí jesto na tom božom svete, istotne by si takto nehovorila.

„Kamilla moja! Ty si blažená! Ty nevieš, čo je to osamelou, od detinstva svojho ustavične osamelou, ba tak rečeno opovrženou byť. Matka, ktorá ma neomylnne vrúcne milovala, privčasne ma opustila. Na lúčoch jej lásky nebolo mi popriano vedome sa zohriať. Otec mi bol tyranom a zomrel bez toho, že by bol odpustil dieťaťu svojmu, preto naň sa hnevajúc, že sa dľa vôle jeho nevydalo; že by bol požehnal dieťa svoje, ktoré potom jako vypráhla zem túžilo po trochu vlahy a rosy nebeskej. Brat môj, s nímž mala som spolu rásť a kvitnúť, čo ratolesť splná jedného redinného stromu — nemilosrdne ma od seba odsotil, jako by sme z toho istého života neboly pošly, jako by sme na tých istých prsach materinských neboli spočívali.“ —

„Myslíš si, Ella moja milá, že je to nie niečo obyčajného v živote, že bratia a sestry nenávidia a prenasledujú sa. Ešte nepominuli Kaini a vždy trpeť musia nevinní Abelovia.“

„Bohužiaľ že tomu tak. Vďaka ja som nebola len nešťastné dieťa, ukrivdená sestra; ja som i nešťastná manželka a najnešťastnejšia matka. Na mňa zvalily sa všetky hrôzy!“

„Nebud' taká zúfalá a malomyslná, drahá Elle moja! my tá všetci za tú najšťastnejšiu manželku považujeme. Povedz, ktorý z našich manželov vyrovná sa tvojmu statnému Eugenovovi? Ktorých manželov láska je tak vreľá, tak čistá a stála? Veď ste vy vzorom všetkým na svete manželom. Veď Vás obdivuje i závidí Vám celý svet.“

„To je pravda, Kamilla moja lúba! že láska môjho Eugena mi je v stave celý svet vynahradit', že pri nej som v stave na všetky krivdy, neresti a utrpenia zabudnúť. Lež či nenie to nevyslovná muka takejto lásky sa zriecť, nenie to nešťastie, takého manžela pozbavenou byť, manžela, ktorý rozlúčil sa so mnou snáď na veky . . . ktorý dnes, zajtrá žije, ktorého tak snadno na večné veky utratit' môžem.“

„Uspokoj že sa už raz, uspokoj, milá Ella moja! Ty vidíš všetko len v čiernej farbe.

Zo všetkých strán ťa všetko len desí, straší. I môj Adolf je vo vojne, i iní sú tam; nejedon z nich bol tam už opätovane — a tu je až po dnes, bol aj v nebezpečenstve života a žije predsa.“

„Dal by Bôh! aby šťastlive navrátili sa z vojny manželia naši. Vďaka keď sa aj vrátil Eugen môj zbožňovaný, keď mi aj popraje pán Boh uvítať sa s ním, keď si aj odpočinem na vernom srdci jeho, či budeme úplne šťastliví? Prvá jeho otázka pri návrate viem že tá bude: či ste našli ztratený poklad náš, drahú dcérečku? nenašli, nenašli, ztratená je na veky! budeme my šťastní manželia, blažení rodičia? Medzi tým časom, čo si dve nerozlučné priateľky, dôstojnícke manželky, taktó rozhovor viedly, boly milo prekvapené. Prišiel listonoš a doniesol jim listy od manželov z Italie. Oj ako sa hodily na listy tie, ako jich bozkávaly, jak spešno pečade odtrhávaly z nich! I jedna i druhá čítala, chcela celý list v tom okamžení prečítať, už ho prezrela celý a nevedela nič z neho; už ho i odložila, i zas do ruky vzala, každú lítierku osobytne obzerala, bozkávala; už už jedna k druhej o obsahu svojho listu hovoriť chcela, tu zase znovu ponorila sa do jeho čítania. — a tak to trvalo a trvalo dlhý čas.

„Oni žijú!“

„Sú zdraví!“

„Boli už aj v ohni šťastlive!“

„Pán Boh jich ochránil.“

„Môj Adolf ti zkazuje pozdravenie v liste svojom a dáva ti ruky bozkávať.“

„Môj Eugen tebe tiež, drahá Kamilla!“

„Hotujú sa zas do ohňa.“

„Bože pomiluj!“

A priateľky si padly v náruč. Tešily sa a bláhaly si, že sú jim manželia pri živote. Radovali sa, že dostaly zvest o nich, o miláčkoch svojich, že dostaly jich listy. Tento deň jím bol dňom sviatočným. — A tu hneď lístky svoje celovaly, na srdce tisly; hneď jedna druhej do náručia padaly. Potom sotvaj sa z opojnej radosti svojej zpmätaly, sadly k stolíkom a odvety miláčkom svojim priam za čerstva a za horúca obe písaly. Blažený to bol deň! Tak si žily v úprimnej priateľskej láske a sústrasti Ella s Kamillou osla-

dzujú si spoločne hornosť osamelého života. Z bojišťa dochodily rozličné zprávy a zvlášte v novinách dočítaly sa priateľky takých, len od miláčkov svojích nemohly vyčakať žiadneho listu, žiadneho hesla. Už bolo i po nešťastnej bitke pri Solferíne. Priateľky ustráchané ešte ničoho sa nedozvedely o lose milých svojich. Konečne zavítal jeden list adresovaný na Kamillu. — Šťastie, že ho tak obdržala, že Ella o ňom nič nevedela. Jeho obsah bol smutný, bol hrozný. Ellu očakával nový, iste porážajúci smútok. Jej milovaný Eugen, to jediné verné srdce na celom širom svete, ktorému mohla dôverovať — padol pri Solferíne. V liste Adolfovom nachádzala sa aj karôtka, na ktorej krvou napísané stálo „s Bohom Ella!“ Trasúcou sa rukou bol tieto slová napísal umierajúci stotník Eugen Turský jej manžel, prosiac svojho priateľa Adolfa, aby to v liste poslal ubohej vdove jeho, jestli ho prežije. List obsahoval opis posledných okamihov drahého manžela a priateľa, opis ranenia jeho nepriateľskou guľou.

Jako už teraz oznámiť Elle túto strašnú, zničujúcu zvest? Kamilla cítila ťažkosť tejto úlohy, cítila tým viac, bo spolusúcitila s drahou nešťastnou družkou svojou. Najprv jej zvestovala, že je manžel jej ranený a leží v nemocnici. Až potom keď boly mená padlých v novinách uverejnené, naplnila Ella svoju smutnú úlohu a sdelila družke súcitne neblahú novinu.

XVIII.

Maličká karôtka s krvavým nápisom „s Bohom Ella!“ — to bolo celé dedičstvo Elly, to bola jediná pamiatka po jej vrelomilovanom manželovi, Eugenovi. Blažený, koho pri smrti milené ruky opatrujú, milujúce srdcia otáčajú, komu k spánku smrti útle ruky láskyplne oči zatlačia, na čí hrob také ruky kvety sadia a nad jehož hrobom príbuzné duše vrúčne sa modlievajú. Lež blažený i ten, kto sa ač ťažko a bolestne s miláčkami svojími v smrti rozlúčiť, na jích hrob dochodiť a miesto odpočinku jejích ošetrovať môže. Ella tak šťastnou nebola. Kto vie, kde jej milý muž v cudzej zemi spočíva? Ach, jeho skorý hrob v cudzej, dialnej zemi — a ona ani po

smrti v blízkosti jeho nebude, v blízkosti toho, od nehož nebola by sa nikdy, ale nikdy ani na piad oddialiť chcela. — Jakú úlavu by teraz bola Ella aspoň v tom mala, keby na hrob jeho bola dochodiť mohla! — Jaká to čarovná, truchlovážna, ale nebeská poesia, poesia cmíterov! Velká to otázka: či pohrobovať do zeme, či páliť mrtvoly? Mrtvému to všetko jedno. I prach i popol sme. Či sa obrátíme v prach a popol hneď a či len dlhým processom porušenia v hrobe, tiež jedno; ale neberte mi, neberte srdciam milujúcim osamelým, smutným, neberte jim poesiu hrobov. Kvietky čo vyrástly na posvätnom mieste hrobov, v krórých driemu naši milí — nedám ja za všetky nádherne pestované a bohato rozkvitlé kvety sklenníkov. Ani Adolf Kamillin neobišiel v tom válečnom ťažení talianskom na sucho. I on poranený stenal v nemocnici a len, len že život na vlase mu ostal. Kam sa ale mala podiet utrápená Ella? Na tom širom svete nemala nikoho! Čo nemala? A brat? Tak tvrdila Kamilla ľúbenej Elle svojej, že jej najhlavnejšou povinnosťou teraz je vyhľadať brata. Veď kameň urážky je odstránený. Ten, pre ktorého ju zavrhnul otec, brat, nežije. Ona nemôže predpokladať o bohatom bratovi, žeby ten odsotil od seba a neprivilinul k bratskému srdcu milému a k tomu sebe samej a trpkému nešťastiu zanechanú vlastnú sestru svoju. Ella zdráhala sa uchádzať k tvrdosrdcému bratovi o milosť. Kamilla ale bola viac Elle svojej nežli priateľka dla mena a preto ju to ani najmieň nemýlilo, aby Aurelovi nepísala list plný sestriinskej lásky, v ktorom ho o pomoc prosila, celý biednožialny stav svoj mu vyžalujúc. Prosila o rychlú odpoveď. A odpoveď ač i nie tak náhlo od Aurela prišla, a odpoveď jeho na láskyplný sestriinský listovný ohlas znela:

„Ella!

Poslednie slová otca nášho zneli: „Kliatba na teba, ty ničomnica! Ja sa ťa odriekam, ja ťa vydedím!“ — Kliatba otcova na tebe, ja s tebou nič nemám.

Aurel.“

Kamilla bola zničená. Ella je tedy v skutku nešťastné stvorenie. —

V Pešti, v kečkemétskej ulici bývala dôstojníčka vdova skromnú vedúc domácnosť a nikdy sa na ulici ináč neukiažuc, mimo v čiernych šatách. Mala svoju chyžnú, ktorá posluhovala panej svojej vo všetkom. Mladá, krásna vdova nejednému už bola padla do oka, nejedon chcel sa jej sblížiť, ale prístup ku nej nebol možný. Ona nikdy nikde nechodila, známosti žiadnej neurobila si, ani si jej nežiadala. Jej prechádzky boli obyčajne za v čas rána, ináče sa málo kedy, mimo v čas kupovania niečoho vo sklepoch, na ulici ukiažala; ostatný čas zostávala zavretá v svojom byte pri čítaní, ručných prácach a inom sebezprimeranom zamestnaní. Pri tom všetkom zbadali ju bystré oči niektorých galanov. Ale pre nedostupnosť k nej nazvali ju — nedostupnou krásou. Samo sebou sa rozumie, že tvorivá obrazotvornosť veľkomestských galanov celým tajomným nymbusom otočila túto nepochopiteľnú krásku. Žeby dôstojníčka vdova z Viedne, z tej fideľnej Viedne, bola tak celkom pre spoločnosť ztratená, že by sta mníška v celle svojej uzavretá žiť mohla, to jim nebolo k pochopeniu, to jim nešlo do hlavy. Jedni ju držali za zlú stvoru, ktorú snád dáky zločin oddeľuje od ľudskej spoločnosti; iní zase podstrkovali jej neúprimnosť, že tajne ľúbi a farizejsky klame spoločnosť. — Ctení čitatelia iste už všetci uhádli, že táto prepodivná vdova nebol nik iný, nežli tak ťažko zkušovaná Ella.

Kamilla, keď jej manžel vyšiel z nemocnice, navrátila sa s ním ku svojím rodičom do Pešti. Adolf nebol k službe vojanskej viacej súci, lebo mu ruku amputovali. Čo mala si Ella sama počať vo Viedni? Všetko jedno jej bolo, zo skromnej penzie či tu, či tam žiť a nad Kamillu nemala úprimnejšej priateľky nikde na svete. — Odhodlala sa tedy k tomu, že pôjde s ňou i tak urobila. Ale čoby sa Elle kedy bolo vydarilo? Ani rok neprežila si v tichej utiahnutosti s Kamillou svojou v Pešti — už i tú ztratila. Kamilla zomrela po päťtýdňovej nemoci na hlavničku. Adolf odišiel do svojho rodiska. Zostala opäť sama, osamelá. Kedy tedy rodičov Kamilliných navštevovala, to bola celá jej známosť. V tejto otupnej samote keby aspoň svoje milé, ztratené dieťa bola mohla mať pri sebe, — ale i to zkapalo na veky.

Kečkemétska ulica vo vniutornom meste od aradskej novej ulice v Terezove — nenie tak vzdialená, — a predca sa ľudia v nich bývajúci nesídu. Nesišla sa Ella s Marinkou utešenou — nesišla s dcérou svojou. Tam v pivničnom byte sužuje sa nemocná Katica Dubský, ož keby vedela, že matka Marienky malej tu na blízku? Tri duše by byly zachránené, keby sa byly sišly v pravý čas. Ubohá Ella, že v nepravý čas sišla sa so svojím dieťaťom, ktoré nepoznala.

(Pokračovanie nasleduje.)

Zo Slovenska do Italie.

Cestopisné obrazy od *Laskomerského*.

(Pokračovanie.)

Prvé mesto talianske, kde sme sa, či vlastne kde nás pristavili, je Udine. Z toho som ale nevidel nič len väžu, nebolo ani kedy sa po ňom obzerať, lebo v čakalni museli sme čakať, kým nám financi batožinu prezerali. Čo hľadali, čo nie, neznám, či snád Orsinio bomby? Dost na tom, keď si financ o moje nohavice a kabát prsty potieral, nemrdol ani fúzom a prepustil nás suchých. Nebolo času na mesto pozerat. V Kolosni videl som i prvých čatníkov (žan-

dárov). Fraky od spodku hore vysoko vyrezané, tak že spodnú časť náprsníku vidieť, nohavice a všetko tmavej modrej barvy červeneno posité. Pantalíre biele krížom cez prsia. Na hlave pyroh, so širokou plochou k tvári obrátenou, s vysokým národno-trojbarevným šúľkom. S fúzmi a končitou bradou podobali sa vojakom z dreva vyrezaným.

Rychlovlakom len ako v letku prebehli sme veľký polkružný priestor, a baviac sa na stanicích sem tam na okamih, menšie

práve len prebehnúc, prešli sme: Campoformio, Codroipo, Pordenone, Fontana, Sacile, Conegliano, Spresiano, Treviso, Mestre. V Mestre delí sa železnica do Pádovy-Verony a na východ do Benátok. Okolo Mestre badať už močaristú pôdu, a všetky príznaky ukazujú k tomu, že sa zase chýlime k moru. Pri Mestre pozorovať a pri Malghere silné tvrde, z r. 1848—49 z obliehania Benátok poslé; jedny sú kanálmi obtočené, nízke, pevné, ale nanajvyš nezdravé, tie druhé sú v lagunách vystavené.

Most z pevniny cez more do Benátok je ak nie najväčší aspoň jeden z najväčších vo svete. Sláva táto vytrvalosti a umu ľudského je 2 $\frac{1}{4}$ míle dlhá na 222 klenbách, a na 180 menších a 36 väčších stĺpoch v mori stojí; pod mostom behajú lode. Od r. 1841 za päť rokov stál hotový. Kolo neho a ďalej na pravo a ľavo vidno malé v mori vystavené tvrde; vynímajú sa ako „Kugelhupfy“ delami špikované. Beh vlaku cez most trvá asi pol hodiny. Benátky, ktoré sa oku cestovateľa z ďaleka sta jež predstavujú, rastú vždy určitejšie z vody, a picháče predstavujú sa ako početné väže tohoto divotvorného, na vode a vo vode zakoreneného mesta. Krásne, veľké, ohromné sú kontinentálne mestá, ale Benátky sú svojou polohou zvláštne unicum.

O jednej hodine a 9 minút zastali sme v nádraží. Strakatý ľud valil sa vrátni. „Hôtel Grand Italia!“ zavolať som a našu batožinu bral sluha tohože hostinca. Z nádražia dolu schodmi zbehnúc sadli sme do člnka (gondola). A dvaja plavci (gondolieri) veslovali nás veľkému S podobným prieplastvom medzi imposantnými, prosto z vody vyrastenými palácmi, popod utešený, na jednej klenbe stojáci most ponte Rialto do hostinca „Grand Italia.“ Pred a za nami knisalo sa viac člnkov toho a druhých všakových hostincov. Atmosphaera bez prachu, ale rybacia zápach, pohodlné hučkanie, melancholické volanie gondolierov, plačkanie veselí, vôbec nový, cudzí zjav okolitých predmetov uvedie do zvláštneho polozenia mysl citného človeka. Treba to vidieť, opísať sa to nedá. Preto i tolki putujú sem na obdiv.

A čo všetko sme mali ešte vidieť! Už tretír az vše po desaťročí som Benátky navštívil, ale Boh zná, tak som tú vážnu matrónu obdivoval ako i prvýraz. Minulá sláva toho mesta, ako by sa smrteľník bál, že sa do mora zanorí, púta jeho smysle, vzbudzuje jeho pozornosť.

Ponevác v celých Benátkach vozov, a tedy ani záprahu niet, konajú službu člnky, a preto sme tie hýbadlá stretávali celou cestou hore dolu behajúc. Na rohu ulice, t. j. kanálu, aby nebúšily jedon do druhého, zavolá gondolier „ajé!“ a stojí, a druhý vykarujúc mu odpovie slovni čili zvukmi melancholickými.

Mimo Canal grande majú Benátky, ktoré stoja na koloch na milliony do spodku lagún vbitých a na 70—80 ostrovkoch, asi 400 menších kanálov a 450 mostov. Medzi mostami vyníma sa rozmerami most ponte Rialto, tak ako Canal grande medzi druhými kanálami. Opustiac Canal grande pri Rio di St. Lucca prez Rio Barcaroli, zastali sme pri kamenných schodoch, kde nás i s batožinou von vysypali. V predsieni hemžilo sa slúžobníctvo hostinca „Grand Italia,“ lebo v ňom sme boli; keď jeden bruchatý, hlavný hostinský z polhárkového fermanu číslo izby vyčítal, pobrali nám veci a nás, schodmi hore, schodmi dolu, chodiac na ľavo, pravo, rovno, krivo vodili nás, priam ako v podzemných väzeniach potti-dóžovho palácu; keď sme došli na našu chyžku, počala sa nám už hlava krútiť. Uveríte, že tomu tak, keď vám povien, že pán Bauer, rodený Viedeňčan — teraz grand Talian — prikúpil ku svojmu povestnému hotelu (Hôtel Bauer) jedenásť väčších menších domov. Bolo nám strach vynst z izby, že 3 dni hapkať budeme po chodbách, kým sa dostaneme do dákeho — kanálu. Sám jedon bez nitky by sa nebol pustil, ináčej by sa bol naplakal po ambitoch za týdeň. V skutku nám povedala obsluha, ktorá kľúče asi 50—60 izieb na príslušnom pítvorku stráži, že jedon pán, obývajúci susednú izbu za osem dní, nikdy bez pomoci na ulicu potrafiť nevedel. Výhľad našej ináčej čistotnej chyže bol na starý susedný múr, čo tak blízko pri oknách našich stál, že ak by bol hlavu strmo von oknom vystrčil, by su-

sedovi bol čelom stenu prebil. No ale šak našou úlohou nebolo v izbe vysedúvať.

Chytrý sme sa tedy pristrojili a dali sme sa vyvieť von. „Grand Italia“ má asi päťsto bytov. Má biblioteku, konverlačný salon, billiard atď. Jedáleň skvelá bola nádherne pokrytá, boli by sme si i my sadli ku obecnému (table d'hôte) obedu, ale ten mal byť len o siestej večer, a my lační pobrali sme sa tedy do druhej otvorenej jedálne, kde sa veselšie, ač menej aristokraticky a bez zaviazanosti obeduje. Obeduje sa vo troje: v priestore cele otvorenom, polootvorenom, a v izbe. Mnoho tu hostí, najviac cudzích, a medzi týmito umelcov, maliarov a rezbárov, jichž už nápadný zovňajšok, už rozhovor ako takých dokazuje.

Po obede šli sme na nevyrovnané pekné a zaujímavé námestie Sto Marco.

Námestie to není dla našich obecných pochopov, lebo tam nevidieť ani koňa, ani voza, ani žiadneho zvera mimo človeka, psa a nesčíselných holubov. Dlhý je 175 m., široký 56—82 m. Vykladaný je trachytom a mramorom, čo v istej dialke, ku pr. keď to človek ráno, keď málo ľudu sa prechodí, obzerá, dobre sa vyníma a podobá sa obrovskému čalúnu. Toto námestie, podlhovastý štvorhran, limovaný je z troch strán palácmi procurazie vecchie. Tieto mnohé paláce, bývania nekdajších prednejších aristokratov republikánskych, sú vlastne jedným palácom, lebo celé tri rady nerozoznávajú sa vonku ničím jedon od druhého a stoja spojené bez pretrhnutia. Pochodia zväčša z 15. storočia. Spodkom okolo tiahnu sa arkády, ktoré pár stupkami vyššie sú od námestia rovnakými stĺpmi nesené. Pod arkádami sú elegantné sklepy, zväčša zlatníci a kaviarne. Štvrtá časť piazzy končí sa chrámom Sv. Marka a piazzetta zadným krýdlom palazzo ducale. Z lava je orologio, priechod na Mercerie. Piazzettou beží časť ohromného prelomeného palácovho límea ku prístavu Canal grande, a v tom oddiele je Zeccha, t. j. peňažnica (minca). Pred čelustou Chiesa St. Marco stoja vysoké cedrové žrdky, kde vialy republikánske vlajky. Na piazza St. Marco ešte stojí štyruhlastá vysoká väža, pod ňou

a o ňu opretá malá mramorová logetta. O tejto zmienime sa pozdejšie.

Keď tvárou proti chrámu Sv. Marka obrátený kráčáš a pri väži Campanilla pod rovným uhlom na pravo sa zvrtníš, máš pred sebou piazzettu, vlastne pokračovanie piazzy St. Marco pravo v bok ku brehu Canal grande. Keď tu medzi Zecchou z prava a palazzo ducale k moru sa poberáš, príjdúc k brehu, k širokým k prístavu vedúcim schodom, fahá sa pred čelom svetoznámeho palazzo ducale na východ dlhý breh riva schiavoni (slavian-sky), ty ale stojíš medzi dvoma stĺpmi. Na ľavom stĺpe vysoko hore stojí lev Sv. Marka (herb benátskej svobodnej obce), na druhom stĺpe oproti stojí Sv. Theodor.

Tieto nápadné stĺpy sú z mramoru; doniesol jich Duca (knieža) Domenico Michieli, vracajúc sa zo sv. zeme, ako víťaznú korisť z ostrova Naxos r. 1127.

Určené boli do chrámu Sv. Marka, ale s tým Benáťčania tak boli zaneprázdnení, že na stĺpy — pozabudli! a tie zapomenuté ostaly na piazzette 50 rokov v odpočinku. Keď si už dobre vydýchly, pribral sa a postavil jich hore koncom, ačpráve to v nedostatku tehdašej mechaniky dosť tvrdo išlo, staviteľ Nicolo il Barattieri. Capitóle jim preto postavil, aby nemokly. Za vystavenia stĺpov pán Nicolo nežiadal peniaze, ale inšiu odmenu. Vtedy boli v Benáťkách tak ako teraz u nás hazardné hry zakázané, on tedy vypýtal si od dožu povolenie medzi tými stĺpy pre seba a potomkov vystaviť herňu. Bolo to síce proti vôli kniežata, ale dané slovo zadržať chcejúc povolil, a šantalkovalo sa tam za štyristo rokov pre majiteľa a jeho potomkov s očakávaným dobrým výsledkom.

Pozdejšie, ale v rozličných dobách, vystavili na červený stĺp sochu Sv. Theodora, na sivý ľava Sv. Marka so sv. evangeliumom v dlabách. Pod kniežatom Andreom Gritti boli zločinci medzi týmito stĺpmi odpravovaní, čím, ponač miesto to stalo sa nečestným, odpúdili sa aristokratickí hráči úplne z tohoto miesta.

Dla povesti dávala republika, v nedostatku zločincov, mŕtvolý neznámych ľudí ku prestrašeniu ľudu na tom mieste zavesiť zna-

kom toho, že pravomocnosť prísno bdie. Čo ale ovšem potrebuje potvrdenia.

Popri Torre dell orologio išli sme do Mercerii. Je to vlastne trhovište s tesnými uličkami, kde vo sklepoch i vo dne, nech je kus zamračená obloha, svetlá horeť musejú. Domy vysoké z oboch strán, ulice tesné sú veľmi preplnené prechádzajúcim sa obecnstvom. Spodky domov preplnené sú sklepmi, kde človek hoc i nič nekúpi, zabaví sa a naide všeličoho dost. Keď dačo kúpiť ideš, zvlášte cudzí človek, musíš sa mať na pozore, lebo solídnosť predavačov je nie nepochybná, a keď príde na jednanie, uspokojíš ho i len tretinou opovedanej ceny.

Čas použili sme dobre, a putovali sme bez prestávky, obzerajúc všetko čo sa obzerať dalo, bez ustáleného na tento deň programu. Vydýchnutie záležalo v tom, keď sme smädní veľkú žízeň lacným sladofadom alebo limonádou — oboje veľmi lacné — hasili. Vodu, tak aká je, piť nemožno, tú lebo z pevniny dovážajú, alebo v cisternách lapenú filtrujú, ale je teplá, mäkká. Pije sa s kus ladom, ktorý ti sklepník do pohára vloží.

Najkrajší pozitok je ale večer. Tisíce svetiel v nádherných sklepoch pod arkádami odráža a množí sa v blištiacich nepočetných pokladoch zlatníckych, k tomu plynové veľiké lampy na arkádových pilieroch. To spolu tvorilo báječné svetlo. Nebo bolo jasné, tiché, a mesiac ligotal sa, ako by ho bol kriedou lebo škripom vyleštil. Benátsky pekný svet, ktorý vo dne doma čuší, večer elegantne pristrojený valí sa pod arkady a na námestie. Všetko plno, všetko sa hýbe. Pred kaviarňami von až takmer do prostred námestia vyložené sú stolíky a stolce, kde sa ľud hostí; na prostred námestia hrá vojenská hudba. Čelust velebného, prísno-krásneho chrámu Sv. Marka úšlo osvietená, hladí na meniace sa, prichodiace a odchodiace od stá rokov národy; pred piazzettou čapokajúce vlny Canala grande mesiacom postriebrené driapu sa hore schodmi, už zase utekajú nazad. To je ten obraz: „Jedon večer v Benátkach“ — a takých večerov chvala Bohu zažili sme viac.

Keď sa hráva v divadlách — v horúcich dobách roku nehrávajú — idú večer o 9. Benátčania do divadla a okolo polnoci domov.

Večernou dobou odbýva sa verejný život Benátčanov a to na námestí Sv. Marka ozaj skvelým spôsobom. A kto takéto večierky zažil, ten na ne istotne nikdy nezabudne.

Keď sme napásli uši, oči, — len nos nie, lebo laguny smrdia, — keď sme občerstvili žalúdok, uspokojili ducha, vrátili sme sa po odchode hudby i my na odpočinok. Za nami ešte dost tam ostalo obecnstva. Šak sa to tam dobre vysedúva, keď morský vetrík chladí; sedelo by sa tam trebars do rána, čo ovšem mnohí básnik, maliar a zaľubenec istotne i urobí. Mnohí páni, menovite cudzinci, líhajú večer do gondiel (člnkov) a gondolieri šuchajú jich celú noc po kanáloch medzi starožitnými tajuplnými palácmi. Ráno keď začne svitať, poberajú sa domov. Ráno pred východom slnca býva najchladnejšie, vtedy omdleté telo obživne a sa zotavuje.

Prijdúc na hospodu bolo nám ako v pekárskkej peci. Cez deň byly síce obločnice, ako to v Talianskej obyčajne v lete býva, zatvorené, a na noc otvorené, ale čože keď steny byly horúce. Na širokej dlhej pohodlnej talianskej posteli človek takmer nezakrytý rozvalený ležíš a pot cvrká ti vodoskokmi z rozmoknutej kože. Ba čo viac, následkom potenia sa dostali sme po celom tele, najviac ale po prsoch, červený svrblavý výsyp, tak zvaný Calori. Je on nepríjemný síce, ale povedajú že slúži ku zdraviu, a to možno, lebo pozdejšie, keď sme prešli medzi Tauriských velikánov, kde temperatura značne nižšia a kde sa Calori ztratil, cítili sme sa veľmi dobre a boli sme zdraví. —

Druhý deň ráno stali sme okolo siestej. Voda na umývanie bola nám teplá, akoby ju bol hrial. Šli sme na námestie raňajkovať, kde bolo príjemne chladno. Ešte v hostinci najali sme si vodiča menom Olivier Ferrari. Zjednali sme s ním denne — za tri osoby — 18 frankov, čo je nie veľa, keď pomyslíme, že on všetky diskrecie a gondoly platí, čo je veľmi pohodlné, lebo sa človek o to ďalej starať nemusí.

Pri raňajkách obklopilo nás hájno sivých holubov, všetko jednobarevných. Tieto holubi bývajú na útraty republiky v jednom uhle na prvom poschodí v obloku o 2. popoludní krmené. Sú to podobné husiam rímskeho kapitólu a kremnickým — voľakedy — pávom. V Ríme husy už pojedli, a v Kremnici miesto pávov do mody prišli krivonosy, len Benátky zachovali svoju dávnu obyčaj.

Táto čudná obyčaj má dľa povesti svoj základ v tom historickom dejí, že keď admirál Dandolo v 13. storočí obliehal Candiu, bol z ostrova o nepriateľových úmysloch upovedomený listom, ktorý list mu holub doniesol. Na to Candia padla, a túto zvest poslal zase Dandolo Benátčanom skrz holuba listonoša. Títo, teraz ovšem už zo služby vypadnutí poštárikovia ničomne vyesedávajú v dlhých radoch na kamenorezbách velebného chrámu Sv. Marka, alebo sa točia medzi pcestnými na Markusovom námestí.

No ale dost o holuboch. Po raňajkách vstúpili sme z piazzetty do člku. Gondole (člnky) dľa starej obyčaje sú čierne rovnaké, prostriedok, kde pasažéri sedia, je čiernou látkou v podobe pol suda pokrytý. Sedliská sú nízke, ale sa dobre v nich sedí a v chládku, gondolieri jedon z predku, druhý zo zadku veslujú a kormidujú. Za časov staršej republiky začala sa v držaní gondol veľká nádhera vyvinovať, vláda tedy ustanovila čiernu jednoduchú ozdabu pre všetky vrstvy. Teraz už odstupujú — pod talianskou vládou — i od formy i od barvy a gondolieri, predtým bosí, v nohaviciach až po kolená krátkych, okolo pása červeným závojom opásaných, v košeli na prsoch otvorenej a s červenou lebo čiernou čiapkou na hlave — už začínajú opúšťať starý malebný kroj a odievajú sa krojom obyčajných broďárov.

Sedeli sme tedy v takej ešte pôvodnej loдке, vyzerajúc bočnými oblokami na predmety všetko to nanajvyš interessantné.

Viezli sme sa popri anglickej veľkej lodi bielo-červenej, ktorá prišla z východnej Indie a mala ta zase odpaviť. Výsluha jej bola naposol z černochovo záležajúca. Čierne tváre a bielo-červeno-modré živé barvy odevu sa nápadne odrážaly, lodní kuchár bol celý v bie-

lom rúchu a vyzeral z istej dialky ako straka. Mužstvo brhlilo, mastilo a leštilo loď; mastili kolesá do cesty.

Ledvy sme tú zpuslili z očí, stretli sme bagger-loď, poberajúcu sa s nákladom von do šireho mora. Baggrová loď vyberá strojom ružencu podobným mól z kanálov, tu mól kydá do bočných barôk, a keď sú plné, vezme jich pod pazuchy a ide von do mora, tam výkale barky vypustia von, a poď zase nazad do roboty. Tieto výkale slúžily by nám do pola dobre, ale tam ho niet, nuž to púšťajú do hlbín tajného mera.

Parníky, loďky, člky behaly kolo nás krížom krážom.

Preplaviac Canal grande stavili sme sa pri voľnom, širokom, pekne dláždenom námestí, a pred nami stojí na schodoch povýšený jedon z najkrajších chrámov Chiesa Maria della salute. Hrdo vznášajú sa jeho sudom podobné dutiny. — Tento chrám vystavený je na 1,200.000 do mora vbitých drevených pilieroch.

Chrám je veľmi bohatý. Je stavaný v 17. storočí, kupole a kolossálne schody sú imposantné. Prednia časť vniutra je osemhranná a spočívá kupola nad ňou na stĺpoch 48' vysokých. Dutina je 50' vysoká a 72' široká. Okolo korridoru stojí šesť bohatých kaplnok a hlavný oltár ozdobuje utešený karrarský mramor. Obrazov a rezbárskych umeleckých diel tu mnoho. V tomto ohlade vôbec vyniká každý zo 30 farských kostolov benátskych a tvorí pre seba veľké umelecké museum. Mimo tých sú ešte 64 menšie kostolíky, ktoré dľa svojho priestoru ukrývajú v sebe značné klenoty a umelecké poklady.

Chrám Maria della salute, o ktorom teraz píšeme, má obrazy evangelistov a cirkevných učencov malované 70-ročným Tizianom. Maliarovu starobu ale veru na malbe nepoznať, je bystrá, rukou bezpečnou vyvedená. Chôr kostolný stojí na samokamoch (monolithoch), pochádzajúcich z Poly z pohanského chrámu.

Už to pravda — nie len čo sami veľkolepého tvorili Benátčania, ale aj čo slavného bolo, dovliekli zo všech strán sveta plody

druhých národov na okrášlenie svojich monumentálnych budovísk.

Čo kostol, umom súdiac, najväčšej zdobí, sú tri Tizianove obrazy: Abelova smrť, Abrahamová obeť a Dávid keď Goliatha zrazil.

Celý kostol vystavila republika následkom čineného sľubu po hrozitánskom moru, ktorý r. 1630 44.000 Benátčanov podrazil.

Mimo jiných vecí vidno tu na stene zavesené kľúče mesta Pádovy, skrz knieža Cararesa zaujatého. Ešte tu veľa diel od Luca Giordano, Gius. d. Salviati, Tintoretta atď. bez konca a kraja. Ponevác my ale koniec urobiť musíme, nuž sbežným okom prebehnúť veľa pekných predmetov, vstúpime ešte do sakristie. Tam nám vytiabli ťažké parapetty, oltárny spodný obklad v kasniach uložený a len v čas sviatkov na oltár pripravený. Sú to ťažké zlaté ciselirované plytne, s drahými kameňami a perlami, ač nebars vkusne, vykladané.

Tento ťažký kapitál pod invasiou Napoleona I. zahrabali do zeme, a tak dlho tam uschovaný ležal, kým jeho panstvo stroskotané nebolo. Ináčej by iste z neho a to hodný počet zecchinov bol dal natlačíť. Vidieť tu i náhrobník Sansovinov s poprsím jeho, od jeho učenca Vittoria hotovený.

Pri kostole stojí priestranný seminár a za kostolom zahrada. Svobodný priestor pred čelustím toho pekného chrámu veľmi dobre slúži, aby jeho pekné kupole obdivovať mohol.

Vstúpili sme zase do čluku a plavili cez Canal grande hlbšie do mesta do chrámu Maria gloriosa ai frari.

Toto je pohrabište vytečných, slavných rodín, a doslovne posiate je krásnymi náhrobníkmi. Kostol stavaný bol od r. 1250 za 88 rokov.

V krátkosti pripomíname: náhrobník Tizianov, † 1576 na mor. Jeho socha stojí pri geniusovi „— il gran Tiziano Vecellio imitator de' Zeusi e degli Apelli.“ Je z karraského mramoru pod prof. Zandomeneghi na rozkaz cisára Ferdinanda I. oproti pomníku Canova vyhotovený. V susedstve toho jeho krásne obrazy, medzi mnohými jinými i jeho obraz: prvý a posledný. — Ďalej pomník Almerico de Este z Modény, generála repu-

bliky, † 1660. Potom na trefom oltári Sv. Hieronymus (Dalmatinčan), celá socha od Alessandro Vittoria; povedajú, že ťaha a postava sv. Hieronyma predstavujú 98-ročného Tiziana.

Pomník Jacopo Marcella, † 1484, od Bart. Vivarini.

Ďalej Jacopo Barbariga, † 1511, popelnica. Pomníky Marco Zena, † 1641, Giuseppe Bottari, † 1708. Benedetto Bragnola, † 1505. Popelnica s telom sv. Pacifiča, † 1437.

Republikánskeho vojvodu Paolo Savelli, † 1405, socha na koni.

Vráta sakristie krásli pomník na Korfu r. 1503 zomretého generála Benedetto Pesaro. Sakristia sama je nadmier interessančná. Sacarium je veľmi skvostné s reliquiami. Rezba mramoru je od Fr. Penso Cabianca. Obraz oltárny Panna Maria so štyrmi svätými je od r. 1488. Na pravo sú krásne drevené ľudský život predstavujúce hodiny. Pravo proti dverom je pomník, vlastne náhrobník nešťastného dožu Francesca Foscari († 1457). Oproti nemu je pomník dožu Niccola Tron († 1473), divné, pekné obidve práce. Vyššie podstaty je pomník na štyri rady rozdelený, s 19 veľkými sochami.

Obraz hlavného oltáru pochodí od Salviatiho 1516, predstavujúc Vstupenie, a je mramorom bohate zdobený. Ďalej pomník generála Melchiora Trevisano († 1500).

V prostred chrámu pozoruhodný je chór so 124 sediskami krásnej rezbárskej roboty, r. 1468 hotovený, mramorová obruba kolo neho, takže pekná, figurálna, pristavená bola r. 1475. — Ešte tamto veľký mramorový pomník zo XVII. storočia Girolamo Veniera.

Bočná kápluka di San Pietro má gothický, sochami a rezbou bohate zdobený oltár; pochodí z počiatku XV. storočia. Popelnica medzi oboma oblokní chová pozostatky biskupa z Vicenzi, Pietro Miani-a († 1464).

Na krsteľnici sv. Ján krstiteľ je dielo Sansovino-a vo svojom 75. roku, a veru sa mu excellentne vydarilo. Museli byť i Tizian i Sansovino hustí chlapi, keď v tak vysokom veku v stave boli ešte tak epochálne diela tvoriť.

Mausoleum biskupa a — generála v jednej osobe Jacopa Pesaro († 1547). Predstavuje ho z mramoru, akoby sa mu snívalo.

Zase oltár s Tizianovými obrazmi.

Mausoleum dožu Giovanni Pesaro, veľiké, nievkusné. Povedá sa, že dlhé vlasy krátky rozum, no, omnis comparatio claudicat, ale čosi tomu podobného a nie bezprávne sa môže o pomníkoch venecijských dožov povedať, to síce, že čím slávnejšie knieža, tým skrovnejší má pomník, a čím menej slavný panovník bol Duca, tým kriklavejší pomník. Dobré sa len samo chváli, cnosť vraj čuší a hriech hrmot robí. Tu v cudzine prišli mi na um naše domáce pomery.

Elegantný pomník je len Pietra Bernardiho († 1538). Tento pomník už bol roku 1864 v „Pešť-Budínskych Vedomostiach“ v cestopise „Zo Slovenska do Carihradu“ opísaný. Ponevác to už mnohí zapomenli a mnohí nečítali, chcem o ňom pár slov prehovoriť. Veľká časť ľudí sa blázni až do smrti, daktorí ale ešte i po smrti sa blázni, a takýto kompan bol i Pietro Bernardi, ktorý istotne mal viac peňazí ako rozumu, ako sa to veru často, prečasto stáva. Tento tu pochovaný blázon r. 1515 závetne poručil, aby jeho telo po smrti najvyberanejším octom poumývali, potom aby ho traja najvýtečnejší lekári mošusom v cene 40 dukátov zabalzamovali, začo každý z nich 3 nové dukáty dostať má. Na to majú mrtvolu do olovenej truhly vložiť, s aloë a voňavým korením obložiť, túto olovenú truhlu majú zase do napotom neotvorivej cypressovej rakve ukryť, a toto všetko do mramorovej archy 600-dukátovej vopchať. Na čele pomníku majú jeho skutky v 8 hexametroch vypísať, a síce písmenami, aby jich každý bez okuliarov na 25 siah čítať mohol! Básnik dostal za každé dva verše 1 dukát. Ej bolo žeby to naším pánom rectorom funebrales! Nad jeho archou Bôh otec a on sám v tak veľkej figúre, aby na 25 siah dialky už veľký vyzeral. Poručil ďalej, aby slavné skutky čelade Bernardo 800 veršami ospevované byly. Sedem žalmov aby na osob Davidových složili a tieže každú prvú dnu mesiaca ráno 20 mníši mali pred jeho obrazom i s druhými modlitbami spievať. Jeho

ostatná žiadosť medzitým nebyva škrupolósne plnená.

Ešte nám v hlave vírilo a už sme stúpali na jiné pamätné miesto: San Rocco. Je to chrám a pri ňom hneď stávanie Scuola S. Rocco. Stávanie započaté bolo r. 1490, pozdejšie mnohé podstúpilo obnovy. Ako všade tak i tu nakopené sú umelecké diela rozličných majstrov, i Tiziana, ale najviac pracoval tu Tintoretto a jeho učenci. Povest totižto vypráva, že Tintoretto vyhotovil podobizen dožovu, ten ale ju ako nepodarenú odmrštil. Nad tým rozhorčený Tintoretto primaloval podobizni oslovské uši a vystavil ju verejnému ohliadaniu. A ľud s jasotom a smiechom poznal svoje knieža. Ale Tintoretto utekaj! lebo bude zle. Ušiel do Asylum San Rocco, tam bol zachránený, nikto sa ho nesmel dotknúť, kým v kláštore sedel, a to že trvalo blízko sedem rokov. Boly by ho mole sjiedli bez práce, maloval tedy a vyučoval mládež v malbe a tak zaplnil kostol a Collegium svetochýrnymi veľikánskymi obrazmi. Možno že ho preto mníši tak dlho u seba chránili, a možno že mu preto tak dlho Duca somárské uši odpustiť nechcel, aby San Rocco okrašľoval. Taká býva politika.

Scuola čili Collegium ku kostolu pribudované bolo skupštinou braterstva sv. Rochusa, z najmohutnejších rodín zostavené, ktoré sa pod časom moru sdužilo, aby opustených chorých opatrovalo a mrtvých pochovávalo. Činy toho družstva vidieť najlepšie a to drasticky na obrazoch, ako zakuklenci, s dierami v kuklách na oči a ústa, chorých opatrujú a nočnou hodinou mrtvých vláčia. Ovšem vznešená úloha a veľké sebazaprenie.

Povedám, že sa vyobrazenia zväčša na život sv. Rochusa a na účinky družstva vzťahujú. A ako sám kostol je v tom pamätný, tak prekvapujúca je tá Scuola. Façada oproti kanálu je korinthická. Mramor tu upotrebený je krásny orientálny a grécky. Celé stavisko je pevné, skvostné a bohaté. V parterrovej sále mimo jiných padajú do oču: „zvestovanie Marie“ a „vražda nevinniatok.“ Na oltári socha sv. Rochusa. Schody do poschodia od Scarpagnina r. 1545 stávané sú utešené, nie strmé a široké, boky drahými obrazmi Tin-

torettovmi limované. Jedon obraz tu pochodí od Tiziana a síce „zvestov. P. Marie.“

Vrchnia sieňa 122' dlhá, 42' široká a 31' vysoká, je ako povalou tak stenou napospol obrazami vyložená. Zpodkom kolo steny sú drevené sedliská pre družstvo, rezba to elegantná. Dlážka pozostáva zo štvorhraných 7' dlhých quadrov. Pohľad celej sály je imponantný. Všetko dýcha usedlostou, povedomím a bohatstvom. Tu družstvo sv. Rochusa vydržovalo zasadnutia, porady a slavnosti; ani veru primeranejšieho miesta k tomu mať nemohlo. Družstvo sa pomínulo, ale tieto diela ešte dlho svetu jeho slávu hlásať budú. Keď sme my tam boli, stálo na prostred siení podnebie z červeného báršonu, ťažkým zlatom šperkované, ktoré šesťnásť tisíc dukátov stáť malo. Šiesti chlapi ho nosia a majú čo niesť. Jednu žrdku som podvihol a presvedčil som sa, že tomu v skutku tak môže byť. Plafond je krajší nad palác dožov.

Na dverach do bibliotéky sú dva stĺpy z lastúrového mramoru; podivný, pekný kameň. Od tejto siene ide sa do bočnej menšej sály, kde sme videli prestol Vikt. Emanuela, keď v Benátkach sa baviac toto stavenie navštívil.

V kancelarii vidieť voskovú náličnicu kniežata Aloise Mocenigo, ktorý tiež bol confratom tohoto družstva.

V Sala del Albergo je vidieť podobizen Tintorettovu, ktorú r. 1572 on sám vyhotovil.

A zase sme sa dali na gondolu a hundali sme monotonne a zadumaným spôsobom po lagunách, hladeli sme po vysokých ale tichých, akoby zakliatých palácoch, hladeli sme na veslá začierajúce, ako morskú trávu vše a všade po vrehu plávajúcu chlpiá. Táto tráva, šarine podobná, všade sa močí a fahá po kanáloch, ale nie len tá, ale všetky odpadky tohoto 15 tisíc domového a 120 tisíc ľudového mesta. Odtok všetko to vynesie do šireho mora, prítok je zas čistý, ale zase sa nasbiera všakového neriadu, a tá hra trvá striedave deň po dni. Pár ráz nemilo pretŕhli nám dúmanie nezbední chlapeci, ktorí neohliadnuc sa na mimočlnkujúcich a na hustotu a jakosť vody, do kanálov skákali a nás obstrekúvali. — Ku ethnickým štúdiám

patria i pohraby; i tie sme videli; mladého i starého pochovávali, oba chudobní a preto sprievod nečtetný veľmi jednoduchý. V prostred člku rakev, gondolieri v červených ošumelých kepeňoch, decko malo kvetiny na truhličke. Nikto jich nevyprevádzal; bohatých sprevádzajú člky a hudba. Tu nič, len veslá melancholickým tempom čupkaly. Vyvážajú jich von na východnú päťu isola Sto Pietro, kde teraz cinter majú v zemi, tak ako u nás. Predtým zpušťali jich do mora. Von za mestom v lagunách trčal stĺp z vody, na stĺpe kríž, a okolo kríža — voda, do zpodku v mól uložili Benátčanov, ktorí i po smrti s morom lúčiť sa nemohli. Bohatých ale pochovávali v kostoloch.

Ój talasi, sivé talasi! veslovali sme ďalej, obdivujúc vše nové výtvyry ľudského umu, pých a nádhery. Krútili sme sa sem tam, šak sa máš kde krútiť po 75 kanáloch, dlhých, krátkych, krivých, rovných, širších a užších. Canal grande je do 18' hlboký, tie druhé 7—8'. V lagunách kolo mesta pod odtokom vody na mnohých miestach vystupujú blatlivé, povedal bych omáčkové, od šakových plazivcov hemžiace sa syhote.

Z Canal grande cez Rio di Sto Felice prejdúc do Sacca della Misericordia prišli sme na severný breh mesta čili do lagún, zkaďe hneď v susedstve prišli sme do chrámu:

Chiesa Sta Maria Assunta de' Gesuiti. Tento chrám počiatkom predošlého storočia stavaný, je elegantný, pekný, bohatý, ale na mňa urobil viac dojem novomodnej modlitebnice než velebného chrámu. Na čelusti sú rezby drahne zastúpené. Vniutri opodial stien sú stĺpy; jejich kapitóle videl som predtým zastreté červeným báršonom, zlatými kickami šperkovaným; teraz boly odhalené, čo predsa lepšie svedčalo. Opravdu prekvapujúce veci sú tu medzi mnohými jinými a z pamäti mojej tak ľahko nevyklznú. A síce: na kazateľnici leží biela čipkami bohate obšitá plachta nedbale zahodená. Kňaz pri odchode musel ju zmiknúť, lebo len tolko že nespadla. A pred hlavným oltárom na schodoch zahodený je biely čalún, pretkaný zelenými javorovými listy. Natiahneš sa na kancel, pravda bojažlive, abys nestrhol plachtu, zkúmaš jemnosť

čipák, zohneš sa pred oltárom, abys namatal prstami mäkkosť utešeného čalúna — a chytíš chladný mramor, tam fajne prebýjaný, tu do bieleho mramoru nevyrovnané umele vložené serpentínové listy. A tie záhyby tak prirodzene sú hotovené, že sa cudzí deň po dni na týchto znamenitých napodobneniach klamú. Tabernaculum je z lazúru. — Je tam ešte socha generála Orazio Farnese († 1666). Hrob dožu Pasquale Cicogna († 1595). K tomu obrazy od Palma, Tintoretta, Tiziana atď.

Ztade prejdúc popri ospitale civile vstúpili sme do chrámu Chiesa St. Giovanni e Paolo. Pod Niccolom Pisano r. 1240 započatý a r. 1430 dokončený, krásny taliansky gothický sloh, vysoký a priestranný, na 10 stĺpoch spočívajúci. Po chiesa Sto Marco najhlavnejší chrám, pohrabište dožov. Medzi mnohými jinými pamätnosťami pripomeniem náhrobník víťazného dožu Pietra Mocenigo († 1476) s pätnástimi sochami, rakev „ex hostium manubiis“ (z nepriateľskej koristi). Pomník maliara Melch. Lanza († 1674). Hrob Marc. Antonio Bragadin († 1571). Famagosta na ostrove Cyprus oproti Turkom dlho sa bránil, potom zajatému za to, že sa statne bránil, mu za živa koža zodraná, on na osla vystavený a po ulici na posmech vedený bol. Tento dej vysvetľuje nám brozný obraz. Pomník senátora Al. Michele († 1509). V kaplnke Sv. Hyacinthus, ako suchou nohou prekračuje potok, od L. Bassano. Náhrobník generála Niccolo Orsini († 1500).

V chóre pomníky dožov: Michele Massini († 1382) v goth. slohu. Leonardo Loredan († 1521), Andrea Verdamini († 1478) od Aless. Leoparda, najkrajší v Benátkach, a goth. Marco Cerner († 1368).

Mimo vchodu do ružencovej kápluky skupenie mramorové od Ant. Dantone predstavuje sv. Helenu, podávajúcu gener. Vittore Capello veliteľskú palicu. Nad dvermi pomník dožu Antonio Venier († 1400).

Capella del Rosaria bola kedysi pamätnou a cudzími drahne navštevovaná miestnosť. Ja som bol tak šťastný obidva predošlé razy tam

viďet menovite krásne basreliefy od Bonazza a Torcello z mramoru r. 1600—1732 notovené, deje Spasiteľa a Matky božej predstavujúce. Videl som tam i svetchýrny obraz sv. Petra mučenníka v lese prepadnutého a zavraždeného, od Tiziana, ktorý tam na šraglach cieľom reparovania a či čistenia vyložený bol. Teraz je po všem. Smutne som sa na spustlosť začudoval. Táto káplica ružencová i so svojimi pokladmi r. 1867 dňa 15/16 augusta shorela. Káplica vystavená bola na oslavu lepantoského víťazstva. Keď Dominikánov vyhnali, ponechajúc len dvoch, akoby na ochranu chrámu, v tú noc na to zblkla. Povest' hovorí, že sami pohoršení mnísi káplicu podpálili. Dost' na tom, chýrečný obraz sv. Petra zhorel a krásne basreliefy mramorové už len vo vyštrbených kusoch začadené videl. Vzder toho videli sme tam mladíkov umelcov zbytky tie, vše ešte pekné, napodobňovať.

Ďalej v kostole videl' náhrobník ženy a dcéry dožu Ant. Venier († 1411), a sochu na koni Leonardo da Prato († 1511). Poprsie Tizianovo a oboch Palma-ov zo XVII. storočia. Mausoleum dožu Pasquale Malipiero († 1462). Náhrobník senátora Ronzo († 1508). Ležiaca socha kniežata Michele Steno († 1413), Aloisio Trevisan-a († 1528). Pomník a konnícka socha gener. Pompeo Giustiniani, pomník Duky Tommaso Mocenigo († 1423). Pomník dožu Niccola Marcello († 1474). Kopia zhoreného obrazu zavraždenia sv. Petra mučenníka, dar od kráľa Viktora Emmanuela. Konnícka socha Orazia Baglioni († 1617). Konečne pomník marquisa Chastelar († 1825), známeho z tirolských pútok. Mausoleum dožu Giov. Mocenigo. Nad hlavným vchodom mausoleum dožu Aloisa I. Mocenigo so ženou, a dukov Giov. Bembo († 1619). Celá táto strana patrí rodine Mocenigov, tá veľkolepá komposícia pochodí od Tullia Lombardo.

Pochybujem, žeby som tu a to len povrchné z uvedených pamätností jednu desiatu čiastku bol pripomenul. Kdežeby aj, však tu pomníkov a chýrečných obrazov viac sa nachodí, ako na bystrickom trhu hniliček.

(Pokračovanie nasleduje.)

Na burse.*)

1.

Zapýskal hlasný klarinet,
Dievkam zablyly oči,
V kole sa myhá letníc let
A mlad sa v skoku točí.

Každý parobok i deva
Vyznačiť sa tu hľadí,
Ale najlepšie tancuje
S Elenkou Martin bládý.

2.

Šeply si kmotry slovo, dve;
Tie rozumejú tomu:
„Jak Martinovi s Elenkou
Neprišvedčí nikomu.“

Prestali hudci. A kmotry
Hasia, čo jich netýka:
„Že veru tých nerozlúci
Iba ryl a motyka.“

Zapýskal hlasný klarinet
Náš pár sa v kole točí,
A kmotry šepcú, kývajú,
Nezputia z neho oči.

3.

„Zahrajte hudci, hore ju!
Tú moju pýskaj!“ volá
Pán veľkomožný dediny,
Mlad odstupuje z kola.

Pán v štedrosti parobkov i
Hudcov hojne napája,
Pojme Elenku do tanca
A figle s ňou vystrája.

Šeply si kmotry slovo, dve,
A mlad kolo Martina;
Však Martin nechce nič vedieť,
Pije a päšť zatína.

4.

Umlknúl hlasný klarinet,
Dievkam zavlhly oči,
Elenka padla do mdloby,
Pán na zemi sa točí.

Bolo po burse. V tretí deň
Pána vzali lekári,
A Elenku, ten mladý kvet,
Dali na čierne máry.

Maly kmotry za rok rečí
A mlad vzdychá, banuje,
Že jej pýcha, Martin lúby
Do vojny maširuje.

5.

Zas pýska hlasný klarinet,
Dievkam blýskajú oči,
V kole sa myhá letníc let
A mlad sa v skoku točí.

Šeply si kmotry slovo, dve
A každá len to hude:
Ze takej bursy jako prv,
Už nikdy viac nebude.

Niet Martina, niet Elenky,
I hudcom sa nesladí,
I kmotry sú ospalivé,
I neveselí mladí.

6.

Pominulo rokov mnoho,
Zostarli ľudia mladí,
Na cimiteri na jeden hrob
Krivý chlap kvety sadí.

A polieva jich slzami
A Elenku spomína:
Ktoby v ňom poznal chudiaka
Vyslúžilca Martina. —

M. Dumný.

*) V Liptove volajú mládenci tanečnú zábavu bursoú.

Samovraždou k ženbe.

Fraška v jednom dejstve.

OSOBY :

Rojko, súkromník.

Snopko, maliar.

Pani Stránska, vdova.

Zanetka, obchodníčka.

Peter, sluha Rojkov.

(Javíte priestraná chyža s troma východmi: na pravo, ľavo a v úzadí. Medzi dvermi na pravo pohovka, stolík, po izbe rozostavené stolíčky.)

Výstup 1.

Rojko. Peter.

Rojko (stojí v prostred chyže, robí so železnými guľami rozličné gymnastické cvičenia, od-fukujúc a utierajúc si pot z čela).

Peter (vniđe dnu). Uderila deviata hodina na zámočkej väži, pán urodzený!

Rojko (pustí guľe na zem, unavený hodí sa na stolec).

Peter (zadivený hľadá na neho, stranou). Divný, podivný človek!

Rojko (hlbokozdychnúc). Peter! či si nič nepočul?

Peter (odkladá na bok guľe). Nič!

Rojko. Ani najmenšie?

Peter. Nie!

Rojko. Žiadno, vonkoncom žiadno nešťastie?

Peter. Nič, vonkoncom nič.

Rojko (ťažko dýcha, smutným hlasom). Už sa i náhoda sprisahala proti mne. (Mlčí.)

Peter (o chvíľku). Ale len prečo sa tak sužujete, môj milý, dobrý pán urodzenký? veď človeku až srdce stíska, keď vás vidí takého utrápeného . . . nesvedčí sa síce, ale musím sa už ja, váš sluha, pýtať . . . čo že vám je? prečo celé noci beháte popri Váhu, prečo každé ráno trápíte sa s tými ťažkými železnými guľami? — či vám to treba? či bez toho nemôžete byť? a potom, čo že sa ma vždy opytujete, či sa neudalo nejaké nešťastie?

Rojko (zkúma ve hľadá na Petra, po chvíli). Keby som len znal, že vieš držať jazyk za zubami, veru by som nedbal sďoveriť sa ti s príčinou svojho súženia, ako i svojho podivného života. Lebo hneď je človeku ľahšie, keď môže sa tak dobre od srdca vyhovoriť.

Peter (položí ruku na srdce). Len sa sďoverte, pán urodzený, vaše tajomstvo bude u mňa ako v hrobe! (Stranou.) Najviac, ak ho odo mňa zvie pani Stránska, ktorej ešte vždy konám dobre platené služby.

Rojko (vzdychá, prstom ukazuje hore). Tam hore je moje nešťastie, ale spolu i moje šťastie!

Peter. U pani Stránskej? Nešťastím bude vari jej komorná Judka; šťastím pani Stránská, ktorú milujete a s ktorou sa oženit chcete?

Rojko. Áno, áno, a ktorá sa za mňa vydať nechce a to je to moje nešťastie.

Peter. Že nechce, veď je to nie možné!

Rojko. Ale je tak, len si rozváž, je to celkom v poriadku.

Peter. Ale, veď ste sa ešte neráčili osvedčiť.

Rojko. Pravda, a predsa je tak, ako hovorím. Osmelil som sa priblížiť sa, ale pani Stránska dala mi dobre pocítiť, že som jej neroveň. Čo a kto je pani Stránska? vdova stoličného jurassora! a čo som ja? súkromník, čo má niekoľko tisícok a nič viac. Aký to rozdiel! No vidíš, a že pani Stránska zná a vidí tento rozdiel, to mi dala na vedomie, trebars aj len veľmi zaobaleným spôsobom. Ale ja som hneď nahliadnul, že má úplnú pravdu. Ja jej to zazlíť nemôžem. A predsa ani od nej upustiť nemôžem, lebo bez nej tratí môj život každú cenu. Vidíš človeče, preto som si ja umienil za každú cenu získať si zásluhy o človečenstvo, a tým z jednej strany dokázať, že som jej hoden; z druhej strany ale vynahradiť jej to, čo utratila v svojom prvom manželovi pánu jurassorovi, ktorého dosiaľ mnohí nevedia zabudnúť.

Peter (stranou). Menovite veritelia! (Hlasne.) Veru váš úmysel, pán urodzený, je veľmi pekný a chvalitebný, a myslím, pani Stránska to i zaslúži. — Ale prosím pekne, či by ste teraz neráčili najsamprv svoju kávičku vypiť, je hotová v kuchyni, ak rozkážete, hneď ju donesiem.

Rojko (zamyslený hovorí, nedbajúc na reči Petrove). Prišla mi náhoda ku pomoci. Vieš, že tu v našom meste s vysokým ministerialným

dovolením sriadený je spolok ku ochrane ľudských životov. Vstúpil do tohto spolku bolo prvou myšlienkou, lebo tam poskytovala sa príležitosť k nadobudnutiu si zásluh v hojnejšej miere, nežli v ktoromkoľvek inom spolku. Dobré, vstúpil som do spolku a stal som sa jeho činným členom.

Peter. To je veru veľmi chvalitebné, obetovať sa za ľudstvo v službe lásky . . . .

Rojko. A konečne este i to mi prišlo vhod, že pred niekoľko týždňami predseda tohto spolku umrel.

Peter. A spoločenovia nepoponáhľali sa zachrániť mu život? ej to je predseda veľká nevďačnosť!

Rojko. Proti prirodzenej smrti niet pomoci. — Vidíš, porobil som už kroky i za predsedníka tohto spolku, lebo tým by som predseda len získal významné postavenie; to je trochu viac, ako jurassor, alebo i kancelista . . . ale nemôžem ho obdržať . . .

Peter. Nie? nuž a prečo nie, pán urodzený?

Rojko. Vidíš, stanovy nakladajú, že ten, kto by chcel byť predsedom, musí vykázat a dokázat, že s nebezpečenstvom vlastného života už aspoň jednému človeku zachránil život.

Peter. Ach tak! to je ťažká podmienka. Ale taký obyčajne dostane i nejaký zásluhný kríz, a to by tiež bolo.

Rojko. V mladosti mojej bol som výtečným i v skákaní i v pasovaní, i v jiných telesných obratoch, a teraz s obnovenou chutou cvičím sa znovu, aby som otužil čuvy svoje, a žeby som pri zavdanej príležitosti s tým väčšou spôsobilosťou a silou mohol sa vrhnúť na každého človeka, ktorého vidím, že je v nebezpečenstve života. — Či stojím, či chodím, vždy vyzerám nejakú príležitosť; preto potlkám sa celé noci po brehoch Váhu, ale dosiaľ všetko darmo. A pri tom ma ešte i zlý osud stíha!

Peter. Ale vás, pán urodzený?

Rojko. Veru mňa. Včera večer na príklad vidím bežať zplašeného koňa pred zplašeným vozom . . . radosti plný pohľad pre mňa! Kôň sa penil a letel ako zbesnelý, skočím proti nemu, chytím ho za úzdu, horúca para jeho nozdier dotkýna sa mojích vlasov, ale držím

pevne . . . on ma za čas za sebou vlečie. Konečne predsa len prinútim tú divú bestiu aby zastala. Stalo sa. Ja s klepotajúcim srdcom čakám vrelé vďaky; na miesto toho okríkne ma červená z voza vystrčená hlava: „Čo je to za osla? či nevidíte, že sa ponáhľam na železnicu, abych nepremeškal vlak? — Ha už hvízda!“ — Nuž vidíš, taká bola vďaka!

Peter (hryzie pery, aby udusil chychot).

Rojko. Ale ja nedbám na také maličkosti. A ponevác tu pred mojimi oblokami mám bystré vlny Váhu, myslím si, že predseda len sem príde už raz nejaký zúfalec, aby koniec urobil svojmu životu. Krajšieho miesta ani na ďaleko nenajde. — Peter! človek nikdy nevie, čo sa môže stať . . . akby si i ty dakedy dostal chuť v chladnej vode pretrhnúť nitku svojho života . . . nezabudni to urobiť tu pod mojím oblokom. Mne milú službu preukážeš, a uvidíš, že ťa zachránim. To by si i tak urobil mohol. (Ide k obloku.)

Peter. Ďakujem pekne, ale nemám vôle také kúsky vyvádzať.

Rojko (vzre oblokom). Hu!

Peter. Čo že je? čo sa stalo? (Pristúpi k oknu.)

Rojko. Tam dolu, vidíš toho mladého človeka? zúfale pohyby, ha . . . či ho vidíš? vskutku driape sa na operadlá — už stojí na nich — rozprestiera ruku . . . plumps . . . už je vo vode! (Odbehne bez kabáta a klobúka von dvermi v úzadí.)

Peter. Veď je pravda, že ten skočil do vody! a z toho má radosť môj pán. A jestli i on s ním zahynie? čo potom? nie, nie, to dopustiť nesmiem. Idem mu na pomoc. (Beží k dverom v úzadí.)

Pani Stránska (klope na bočné dvere).

Peter (zastane). Nieкто klope! Svobodno!

Výstup 2.

Pani Stránska. Peter.

Pani Stránska (strčí hlavu cez dvere). Či neodišiel práve preč?

Peter. Áno, áno, ale vráti sa hneď, a . . .

P. Stránska. A kam šiel?

Peter. Do Váhu, ja idem za ním.

P. Stránska. Do Váhu, čo to vravíš, ako mám rozumeť? (Vnide do izby.)

Peter. Ktosi skočil do Váhu, on ho bežal zachrániť. Hneď sa vráti. A jestli vás tu najde, čo si pomyslí? Milostpani, ráčte odísť skoro, skoro . . .

P. Stránska. A či mi nič nového nemás oznámiť? neprišiel si žiadnej zrade na stopu? či žiadna ženská noha neprekročila tento prah? . . .

Peter. Nie, nie, pán Rojko je poctivý muž. A vôbec má len jednu chybu . . .

P. Stránska. A tá je?

Peter. Že milostpaniu priveľmi ľúbi.

P. Stránska. To by nebolo to najhoršie, keby som len jiste vedela, že je tomu tak. Moja vášen nezná hraníc, a jestli ho popadnem pri nejakej nevernosti, tak lebo jeho lebo seba, alebo oboch zavraždím!

Peter. Hu! až mi mráz chrptom prechodí. Ale už ide, už ide, milostpani. Pre Boha, chodte, musím mu v ústrety. Len sa na mňa spolahnite.

P. Stránska (odchodí bočnými dvermi). Ne-zabudni na povinnosť. (Odíde.)

Peter (odchodí dvermi v úzadí, stretne sa s Rojkom).

Výstup 3.

Rojko. Snopko. Peter.

Rojko (mokrý, až z neho čiekom voda tečie, nesie s pomocou *Petrovou* podobne celkom mokrého *Snopku*, ktorého položia na pohovku.) Vďaka Bohu! konečne jedného mám, a akého: až radosť na neho hladieť, pekný, dobre srastený šuhaj, ale je i závažný. Teraz ale musíme ho zkriesiť k životu. (Trasie ho, myká sem tam, ale ten nehýbe sa.)

Peter. A ak je už mrtvý?

Rojko. He! počujete? zobudte sa! (Chytá ho za nos, štekli ho, ale všetko darmo.) Peter! zapál mi sviečku! — Ak je naozaj mrtvý: škoda ho bolo vytiahnuť z vody. (Trasie ho, myká, ale všetko darmo; konečne *Peter* podá mu zapálenú sviečku, tou dotýka sa ruky zachráneného.)

Snopko. Oho . . . hrom a peklo, či je tá voda horúca!

Rojko (smeje sa). Nazdá sa, že je vo vode; bude ten mať radosť, keď sa najde tu v teplej chyži. Peter! choď a dobre zakúr, aby sa zohrial a osušil.

Peter (odíde).

Snopko (podopre sa na loket, hľadá zadivený okolo seba, konečne na *Rojku*, ktorý pri ňom stojí).

Rojko. No . . . veď sa už len zпамätajte . . . veď som vás ja zachránil pred zatopením!

Snopko. Ako? vy ste ma zachránili?

Rojko. Nuž prirodzene! volám sa Rojko . . . s nebezpečenstvom vlastného života vytiahol som vás z vody.

Snopko (skočí rovnými nohami z pohovky, podopre oboma rukami boky). Pane, to si predsa vyprosím! ako sa smiete opovážiť, mňa bez môjho dovolenia vytiahnuť z vody? Kto vám dal právo miešať sa do mojich záležitostí? — Či viete, pane, že je to attentát, a to hrozný attentát na osobnú svobodu?

Rojko (zadivený hľadá a ustupuje nazad). Ale pane! —

Snopko. Zapamätajte si to pre budúcnosť . . . či ma rozumiete? . . . no a teraz nezdržujte ma ďalej! — Dobré ráno! (Odchodí.)

Rojko (nastrašený, stranou). Čo ten zamýšľa? čo mám robiť? čo si počať? (Nahlas.) Dovoľte, pane! či sa smiem aspoň to opýtať: kam chcete ísť?

Snopko (obrátí sa k nemu). Do vody! a aby ste sa neopovážili ma ešte raz chcieť zachrániť.

Rojko (chytí ho za kabát a fahá nazad do chyže). Ale vy nesmiete viac do vody, to je nemravnosť, a spolu i hrozná nevďačnosť!

Snopko (položí križom ruky na prsá). Myslíte si asnaď, že nemám dostatočnú príčinu, odhodlať sa k tomu nekonečnému kúpelu?

Rojko. A myslíte vy asnaď, že i ja nemám dostatočnú príčinu, prekaziť vám ten nekonečný kúpel?

Snopko (zamyslí sa, po chvíli). Pekne! keď ste ma tedy už raz zachránili, čože zamýšľate so mnou ďalej urobiť?

Rojko (prekvapený tou otázkou). Najsamprv zamýšľam vás navrátiť ľudskej spoločnosti!

Snopko. Velmi blahosklonne. Nuž a potom?

Rojko (stisne pleciami). Potom? to je potom vaša vec.

Snopko. Tak? — Porúčam sa! (Obrátí sa ku dverom.)

Rojko. Stojte! (chytí ho za kabát) tu ostaňte! Čože by bolo z môjho predsedníctva a mojej ženy!

Snopko (vráti sa späť). Dobre! Keď tedy vonkoncom na to naliehate, aby som ostal pri živote, dovolíte mi asnaď, aby som vám moje podmienky predniesol. Ráčte si sadnúť! (Snopko sadne si na pohovku.)

Rojko (sadne si na stoličku proti nemu). No a ďalej?

Snopko. Najsamprv mám česť predstaviť sa vám! Moje meno je Snopko, a som maliar!

Rojko (pre seba). Maliar? ha! to je výhra, umelca zachrániť, ale meno Snopko nečítal som v katalogu žiadnej umeleckej výstavy.

Snopko. Lúbil som dcéru môjho domového pána, krásne, utešené dievčatko... tu v blízkosti je v obchode s kravatlami. Žiadal som otca o jej ruku, on mi ju odoprel. — Ale to nebola ešte tá najväčšia ukrutnosť; dlžen som bol hospodné na 14 mesiacov... prosím ho, aby mi poshovel ešte za 14 dní... i to mi odopre, a keď som včera večer domov prišiel, nepustili ma do mojej izby... Súčasne, akoby jich bol najal, hrnie sa celá kopa mojích zmeniek, jich majitelia útokom ženú na mňa. ja utekám pred nimi... konečne prídem celkom unovaný a zoslabnutý tu ku Váhu... a to ostatnie už znáte.

Rojko. Mám česť (vstane) a ponevác už teraz znám i váš životopis, a vy okrem toho už takmer celkom ste obsušený, teší ma nadobýčajne, že som vás poznal... jestli vás zase potrebovať budem, budem mať česť vás o tom uvedomiť, no a teraz odporúčam sa vám práve tak úctyplne ako pokorne, ostaňte mi dobre zdravý!

Snopko (hľadá na neho). Ach! zdá sa, vy ste neporozumeli mojim podmienkam? Chcete abych odišiel preč? — Veď ja ostanem u vás bývať!

Rojko. Čože? tropíte žarty?

Snopko. A mimo toho zaplatiť musíte moje zmenky. O! sporiteľna vám za to bude povďačná!

Rojko (prestrašený). To sú nevčasné žarty!

Snopko. A po tretie musíte mi dopomôcť ku mojej milenke; je mi ľúto, že vám robím toľké nepríjemnosti, ale prečo že ste ma ne-

nechali tam, kde som bol... ja som vás nežiadal, aby ste ma ratovali, a keď chcete, aby som žil, tak sa musíte i o to postarať, aby som mal príjemný život.

Rojko (celkom predesený). Nie! to sú žarty, ktoré prestupujú hranicu —

Snopko (skočí mu do rečí). Nevytrhujte ma, prosím. Najsamprv budete mať o to starosť, aby som dostal nejaké zaneprázdnenie, t. j. úrad, a keď tento mať budem, tak započnete vyjednávať s mojím budúcim svokrom. Vždy som mu rozprával o ujcovi, ktorého nemám, a ktorý zaplatí moje dlžoby. Nuž teraz vy budete tým ujom.

Rojko. Ale pane! —

Snopko. No a teraz buďte tak laskavý a odpovedzte mi celkom otvorene a bez okolokov, šlachetný pane! kedy sa u vás raňajkuje?

Rojko. O... určitú hodinu k raňajkám ja vlastne nemám; ja jiem, keď som hladný, ale obyčajne nemám hladu.

Snopko (zamračí tvár). Nie, vidíte pane, to už nemôže byť, ja musím mať poriadok, na to som navyknutý. — Teraz ale prosím vás, buďte tak laskavý a ukážte mi moju chyžu; musím sa preobliecť, veď moje háby sú celkom mokré; požičiam si z vašich.

Rojko (s rastúcim strachom). Ja vám donesiem, čo potrebujete.

Snopko. I to nedbám, ale len skoro, ak smiem prosiť... lebo ma už štekli v nose... (pritiahne Rojku k sebe, vytiahne z jeho nohavíc šatku, a ako ju sblíži k tvári, kýchne). Na zdravie!

Rojko. Ďakujem pekne! Ale teraz idem tie háby doniesť! (Odide.)

Snopko. Hahaha! Keby ten bol vedel, s kým má do činenia, nebol by ten vážil životom k môjmu ochráneniu! Ale tak mu načím. Ja musím v svoj prospech vykoristiť všetky okolnosti. Pozorujem, že mám prácu s človekom, ktorého nie je ťažko postrašiť. Výborne! veď je to voda na môj mlyn, a tú dobre vykoristiť, je teraz mojou prvou úlohou. Kto by to bol myslel, že mi pokus samovraždy tak prospešným sa stane? Teraz, keby nie on, bol bych slúžil za pokrm rakom a pažravým rybám; nuž ale on to chcel, a tak musím jemu slúžiť za ťarchu a bremeno. Ale

konečne sišli by sa už i raňajky. Ani by ste neuverili, ako človek v chladnom kúpeli vyláčnie. Pravda, že som ešte neužil raňajky, ba tuším ani večery nebolo.

Výstup 4.

Peter. Snopko.

Peter (vníde s kávovým náčiním, ktoré poľoží na stôl).

Snopko (vezme a naleje si kávy). Druhýraz nenoste mi takú vriacu kávu, to ja nemám rád.

Peter (hľadá naňho zadivene). Akým právom dávate mi vy rozkazy? Ja slúžim u pána Rojku, a nie u vás.

Snopko. Ach tak! Rojkom sa nazýva? Meno je to nie veľmi zvučné... ostatne, čo týka sa môjho práva, dávam vám na známosť, že sa nachodím u muža, ktorému ďakujem svoj život.

Peter (radostne). Ach vy ste tedy pán syn? (Stranou.) Pani Stránska, keď to zvie, nebude mať veľkú radosť! A mám jej to povedať?

Snopko. Nuž ako to hore vezmeme. Teraz ale dajte mi pokoj s vašou zdľhavou zábavou. Vykonáte mi niekoľko kommissií.

Peter. Ach, to veru nepotrebujem urobiť. (Stranou.) Ale veď on ani nemôže byť synom môjho pána, keď ani len jeho meno neznal.

Snopko. Čo hovoríte? Že nepotrebujete plniť moje rozkazy?

Peter. Áno, tak som riekol!

Snopko (skočí a chyti Petra za ucho). Tedy tak? nechcete plniť moje rozkazy? nie?!

Peter. Jaj, prosím pokorne za odpustenie, chcem a budem plniť všetko, čo mi pán urodzený ráca rozkázať.

(Dokončenie nasleduje.)

Za svoje prijaté deti.

Besiedka od *Vil. Györgyho*.

(Dokončenie.)

VI.

Roky uplynuly. Z dakedajšej malej devušky stala sa úplne vyvinutá panna. Osemnásť rok vyplnila, trinásť rokov bola už prijatou dcérou Ivanovou. Vychovavatelka bola ešte ustavične tam v dome, ale už viacej nie čo vychovavatelka, ale jako spoločnica Klárkina. Správu domu viedla slečna sama.

Snopko (pusti ho). Vidíte, tak sa mi páčite už o mnoho lepšie. No a teraz choďte ale skoro, aby som dlho nemusel čakať, tu do susedstva, do veľkého obchodu s kravátami, a povedzte, aby hneď a hneď a okamžite poslali pre pána Rojku dva tucty krásnych kravátlov.

Peter (stranou). Ba načo sú môjmu pánovi dva tucty kravátlov? (Odbehne.)

Snopko (sám, sadne a dopije kávu). Základ by už bol položený, teraz keby už len pán Rojko doniesol tie háby, lebo keď ma i káva vnútorne hreje, zvonku predsa len cítim zimomriavky. A mal dosť času; musím ho zavolať. (Ide k bočným dverom.)

Výstup 5.

Rojko. Predošlý.

Rojko (preoblečený). No, vyhladal som vám pekné, veľmi suché háby. Choďte len do bočnej chyže, tam všetko najdete, preoblečte sa.

Snopko. Pekne od vás! (Odíde dvermi, ktorými vnišiel Rojko.)

Rojko. Hahaha! to bude moja pomsta. Vybral som mu moje najstaršie háby. Nuž veď práve preto sú najsuchšie, a on teraz také potrebuje. (Pozre na stôl.) Ach, moja káva tu. (Ide k stolu a obzerá, vidiac prázdne nádoby.) Čo je to? ha! ten oplan vypil moju kávu! a ja mám hladý trpet? Nič nenechal, ani ako máčny mak, len malé drobtly cukru. Ej! ten mi poslušil. Ale nič to preto: predsedníctvo ma neminie, a potom i moju nevestu bezodkladne povediem k oltáru. No a to je hodné len, aby som dneská ostal bez raňajok. (Počúť klopať na dvere.) Svobodno!

„Ktoby len myslel na to,“ slovila Klára raz, „žeby mňa z tadeto preč vzali!“

A predsa prišiel čas, v ktorom na toto velice mnohí pomýšľali, čo poznali tú utešenú devicu.

Ivanovi zdalo sa to úplne prirodzeným, aby mladíci okolo mladej device sa otáčali, ba i o jej náklonnosť sa uchádzali.

Preňho to bolo, ako rečeno, prirodzeným, a predsa tak nevýslovne dobre mu padlo to zkusíť, že je Klára ešte voždy tá detinská nevinná myseľ, to veselé, spokojné, jaré srdce, vládne ku každému, ale k osvedčeniu predsa nikoho neoprávňujúce.

V dôverných rozhovoroch chcel sa vy-zvedieť od svojej nevlastnej dcéry zo známych jej mladíkov, ktorý urobil hlbší objem na jej srdce.

Deva otvorene vyznala, že ani jeden.

A Ivan ani sám nevedel prečo, prečo nie, — ale tak blaženým ho robilo toto so-znanie.

Tedy ju ešte predsa len neodvezú, tedy skutočne ešte tu ostane. Oh, ako dobre, že tu zostane.

„A prečo sa tomu tešíš tak velice?“ pýtal sa Ivan sám seba, „či je to v poriadku, keď sa otec teší, že mu dcéru za muž' neberú?“

Otázka bola položená, ale — Ivan za dlho nevedel, nemohol, nesmel na ňu dať odpoveď.

Vyhýbal odpovedi, a tak ľahko by ju bol mohol dať.

Keď povážil rýchlejšie bitie svojho srdca v ten čas, v ktorom ho domov prichádzajúceho v ústrety mu bežiac vítala nevlastná dcéra jeho, keď pobadal, že vzdialenému od nej uteká myseľ len vždy za týmto rozvíjajúcim sa kvietkom a nevie sa nikdy nasýtiť s predstavovaním si jej čarovného obrazu; keď si vyznal úprimne, jaká nespokojenosť ho trápila, kedykoľvek Kláru iní otáčali, na protí tomu jaké to blaho bolo v utešene letnie večery pod ramená sa vodiac prechodiť sa pod šelestiacimi stromami s tou utešenou devou, načúvať jej rozumným rečiam a kochať sa v osvedčovaní jej ušlachtilého srdca: Oh, jestli všetko toto náležite povážil, darmo to tajil, musel si to vyznať, musel mladý muž a vdovec, — že ľúbi, ľúbi znovu, ľúbi snáď ešte vrelejšie nežli volakedy, — ľúbi tú, ktorú za dcéru uznával, čo pannu obdivoval, — ľúbi za vlastnú dcéru prijatú devu!

Dlho sa nechcel priznať k tomu. Jakoby na také niečo možno bolo aj myseľ človeku? Mužu, haňb' sa, kam si to zablúdlil?

Ale iný hlas povstal zase na obranu citu toho, a toto slovil:

„Nuž a vlastne prečo bys' sa mal haňbiť? Či je to haňba milovať čisto, šlachetne, opravdove? Milovať tomu, ktorý nenie viac zaviazaný nikomu? Milovať tomu, jehož jediný cieľ života by bol: oblažiť vyvolenicu svoju. A ozať prečo by bol cit tento takým, pre ktorý by sa rdeť načím bolo? Či stav imania jeho neprevyšuje majetok devin? A či je jeho vek už taký vysoký, žeby sa s Klarkiným neporovnal? Mladý sa ženil, skoro ovdovel, teraz má tridsať deväť rokov. Klára, pravda je asi o polovic mladšia. Ale či je štyridsiatnik ešte nie hodným mužom.“

„Ach, bláhové, daromné myšlienky!“ slovil zase ten druhý protiviaci sa hlas, „čiby tá deva mohla kedy privyknuť nazývať mužom toho, koho dosiaľ na veky otcom menovala? Opusť toto tebe neprimerané rojčenie. Kvetý radostí tvojích opršaly, a život je taký peň, na ktorom tieto iba raz úplne a ozdobne sa rozvíjajú.“

Takto bojovali medzi sebou rozum a srdce: každý z nich mal mocnú zbroj a v tuhom boji len srdce bolelo, len srdce trpelo neprestajne.

Pravda, najjednoduchšie by bolo bývalo rozhodný krok urobiť, a pred Klárkou sa vyznať. Ale Ivan nahliadal, že je to nebezpečné. Vedel, že jestli Klára nemôže áno sloviť, tedy ho ani nevysloví, a od toho okamženia celkom osamele stojaca deva na svete nezostane u neho ani za hodinu.

A v ten čas čo dosiahol Ivan? Práve opačnú vec, že oboch nešťastnými urobil.

Osvedčiť sa nesmel a odriecť sa nevedel.

Zbožňovanú modlu ľúbosti každodenne videl pred sebou; bol v jej blízkosti, pod jednou strechou s ňou: a srdce i rozum zároveň bránily, aby sa hodil k jej nohám, a najvreljšieho citu slovami osvedčil jej:

„Ľúbim Ťa, vzývam, zbožňujem!“

Proboval, snáď by mu vzdialenosť odreknutie sa oblahčila. On odcestoval, Klárka so spoločnicou zostala sama.

Cestovanie, vyrazenie, vzdialenosť mu neposkytla polahčenia. Ani za polovic času toho nebol preč vzdialeným jako si predsavzal.

Potom Kláru vypravil k známym, k rodinám dobrých priateľov, aby sa vyrazila, úživu mala, svet videla.

Samota ho temer o rozum pripravila, tak cítil, že sa lepšia časť života jeho vzdialila z pustého bytu, a keď mu Klára písala, že sa vrátia: k ústom niesol ten drahý listoček, tisíc a tisíc ráz ho vybozkával a plakal od radosti jako malé dieťa. —

„Oh, jak dobre, že zpät príde!“ Ale jako jeho žiaľ, boj jedine jeho srdce skrývalo sťa hlboké tajomstvo: keď sa Klárka v skutku vrátila, znal premôcť radosť svoju a neprijal ju tak jako predmet svoj zbožňovaný, ale tak jako otec svoju dcéru. Ťažko mu padlo tento boj so sebou podniknúť, ale cítil, že sa to zmeniť nemohlo.

A keď v takomto boji sa nachádzal, pozornosti jeho ani to neušlo, keď pri Klárke aj tú najmenšiu premenu badať bolo. Z jej veselosti alebo smútku vždy sa niečoho domýšlal, a nie raz sa tomu čo najsladšie tešil jedného okamženia, čoho sa v najbližšej chvíli zase hrozil zvykol.

A toto veľikou pozornosťou zprevádzané položenie Klárino, konečne ho k tomu výsledku priviedlo, že je tá deva neobyčajne vážna, zadumená, smutná. Niekdy celé okamihy predumala; bladla alebo sa zapalovala; smiala sa alebo slzila, zase jako by sa bola nalakala, a jakoby za nepozornosť svoju o odpuštenie prosiacim zrakom bola zierala na Ivana.

Čo značila táto premena pri deve? A bola to veru premena, očividomá premena!

Či líbi? A koho? Či si vydobyl niekto jej srdiečko? A kto by to byť mohol? Ivan? Ah, pletky! Druhý? O beda! . . . . O tomto čase mala sa v susednom kaštieli jakási rodinná s tančením spojená slavnosť vydržiavať.

Aj Ivan bol pozvaný so svojou nevlastnou dcérou a či lepšie: aj Kláru čakali s nevlastným jej otcom.

Táto slavnosť poskytla Ivanovi vhodnú príležitosť k malému nevinnému podvodu, ktorý by mu v záležitosti toho pozorovaného stavu premeny a následkom toho povstalých trapných otázkach nejaké vysvetlenie bol poskytnúť mal.

Podvod bol docela nevinného druhu a v najhoršom prípade len to mal za následok, že nevedol k žiadnemu cieľu. —

V tom záležal, že Ivan u jedného z najvýtečnejších zahradníkov veľmesta utešenú kamelióvu kytku bol pre Klárku objednal, ale s tým prísnyim dodatkom, aby zahradník objednávateľovo meno zamlčal.

O niekoľko dní prišla zásilka.

„Dcera moja,“ slovil Ivan hrajúc prekvapeného, „vidíš, to sa teba týka. Vid, vid. Jaké prekvapenie. Nejaký zahradník ti to posielal.“

Klárka horiaca zvedavosťou otvárala balík.

Bola vo vytržení nad peknou kytkou.

„To mi Valentín posielal!“ vykrikla nevedomky; „sestra mu snád písala, že sa k zábave hotujeme.“

Ivan sa zarazil. Mocne sa musel stola držať.

„Valentín posielal!“ slovil sám v sebe. „Od druhého tedy nečaká; a na mňa, — oh na mňa ani len nepomyslela.“

Nevyzradil tajomstvo. Nechal ju v podvode, jestli ju ten podvod oblažiť môže.

VII.

„Valentín mi to posielal!“ Jaké jednoduché dve slová, a jak mnohých myšlienok byly základom v srdci muža od toho okamženia, v ktorom jich deva nepovedome vyslovila.

„Valentín mi to posielal!“

Ten chudobný šuhaj, k jehož prosperu raz u neho, u majetného muža žobrali o niekoľko halierov, čo podporu.

Oh, o kolko je ten teraz bohatsí od majetného pána; lebo ten vládne tým srdcom, za ktoré by sa tento vďačne odriekol všetkého svojho majetku.

Ano, ale či vládne ním v skutku a bude môcť vládnuť dakedy?

Či ho Klára ozaj líbi? A jestli by ho aj ľúbila, či je volno tomu ešte ani žiadnym postavením nevládnuceму mladíkovi tak vysoko pozdvihovať zraky?

Tak vysoko? A či nestojí dost vysoko ten, kto sa vlastnou silou svojou pozdvihnuť dost vysoko z ničoho; púť svoju pokonal

slavne, schopnosti dosvedčil také, že je ozaj súci k tomu, čo o ňom pred časom predpovedali: že bude jeden z výtečnejších technikov vlasti, na ktorého národ bude môcť hrdým byť. Či ten nízko stojí len preto, že sa z nízkeho stavu narodil?

Pravda, že táto duševnia vyvýšenosť dla lepších pochopov terajšieho veku na jeden stupeň stavia šuhaja s dievčatom; ale tento junoch ešte nemá náležite zabezpečenej stanice, žeby rodinu svoju slušným spôsobom vydržať mohol. Kedy sa to stane? Či sa toho Klára dočká?

A jedného dňa, keď sa Ivan zase s takýmito myšlienkami zapodieval, zbadal medzi poštovými zásilkami list jedného velice dobre známeho a zvláštneho pána a priateľa.

Tento otvoril najprv a čítal. A jako čítal, čítal ďalej, list sa mu počal triasť v rukách a srdce mu chytro biť počalo obzvlášte pri týchto riadkoch, čo v liste obsažené byly:

„Stanica táto je s veľkou zodpovednosťou spojená, je ale v skutku skvelá; mnohí sa uchádzajú o ňu, ale nik je nie v stave lepšie svedoctvá preukiazať, nad jedného mladého strojného merníka, jehož meno je Valentín Debnár. Na poli odbornej vedy je toto meno už na slovo vzaté, my ale nie len vedu a zručnosť potrebujeme, ale bohužiaľ v našich závratných časoch tak zriedkavú poctivosť, čistý ráz. Viem, že mladíka znáš; viem, že tvoje laskavé spolublžných lúbiace srdce zachránilo ho od večnej tmy, ten diamant vlasti jeho. Jedno odporúčajúce slovo tvoje bude dostatočné k tomu, aby stanicu tú obdržal. Jestli ho z mravného stanoviska Ivan Vértesy odporúča, tak vyvolencom on bude, a nie iný. Jestli ho ty nedržíš za hodného, — prepadne, bo aj sokovia jeho sú mocní.“

Valentínovo postavenie, budúcnosť, manželstvo, — je v rukách Ivanových. Jeden takh pera — a možno že táto samostatnosť za roky bude prekážaná; alebo jeden list iného obsahu, — a mostík bude priam hotový k obdržaniu ruky Klárinej.

Ruky Ivanove klesly s listom na kolena jeho, a oči jeho merave, nepohnute sa uprely na dvere, ktoré byly oproti jeho sedlisku.

A tieto dvere sa v tom okamžení otvorily a Klárka vkročila dnu nimi, úplne vystrojená na cestu a od hlavy až do päty v smútočnom odevu. A, oh, jaká pekná, jaká do vytrženia utešená bola v tomto okamžení, v tom smútočnom rúchu. Ivan ju ešte nikdy, nikdy tak báječnou nevidel. Len nad žalostou iných smútiaca a túže ulaviť sa náhliaca súcitná anjelská duša môže byť takou krásnou, takou vlúdnu, takou pútavou.

Klára utešený veniec držala v rukách, taký s jakým miláčkov hroby zvykla venčiť láska a povďačnosť.

Deva bola očividome zarazená nad zadumenosťou a jako vidno bolo nad nepripravenosťou svojho miestootca.

„Len to som prišla oznámiť, drahý otče,“ riekla jemne, „že som ja už hotová. I ty?“

„K čomu?“ pýtal sa Ivan zarazený. „Oh, počkaj, ja som ešte nie.“

Klára sa zarazila.

„Otče môj,“ slovila k nemu bližšie prikrôčiac a drobnou rúčkou svojou horúce jeho čelo pohladiac, „pre Boha, či je ti niečo?“

„Oh, nie, lúba,“ odvetil on, „teraz mi je nič.“

A pritisol drobnú rúčku k čelu svojmu.

„Viem, že fa právom bolí rana srdca, a dnešní deň znovu sa ti jatrí,“ pokračovala deva, „ale vieš, že sme jej vtedy slúbili, že jej večne vernými zostaneme. Dnes je výročitý deň jej smrti a naša povinnosť je navštíviť jej hrob.“

Bol to deň smrti Julie, jej nezapomenuteľnej miestomateru.

„Viem, dieťa moje, viem,“ slovil Ivan a sklonil hlavu.

Nevedel zniesť pohľad devin; teraz v živote svojom po prvýraz nehovoril pravdu. Nevedel, aspoň v tomto okamžení nie, že je dnes ten deň.

„Viem, drahý otče,“ pokračovala deva, „že je toto bolestná povinnosť; ale odpust, jestli tvoje tak mnohoráz slyšané napomenutie opätujem: šlachetné srdce musí i tú najbolestnejšiu povinnosť vyplniť.“

„Drahé dieťa,“ slovil Ivan citlive, „že si si ty to tak zachovala. Pravdu máš, Klárka

moja, hotový som. Choď ty len napred, rozkáz aby zapriahli. Priam idem za tebou.“

Deva vyšla. Ivan pozeral za ňou, kým nezmizla. Nikdy ju nevidel krajšou!

Potom chytrý sadnul k písaciemu stôlku, napísal list, zapečatil, zaddressoval. A na list v záležitosti Valentína Debnára mu písaný dľa svojho obyčaja napísal: „odpovedal som.“

Potom zacengal.

„Či je už zapriahnuté?“ pýtal sa vstupujúceho sluhu.

Ten odvetil s ánom.

„Idem tedy.“ Ty ale zanes tento list na poštu priam, na skutku, bez odkladu.

Ešte aj sluhovi bolo nápadno toto trojnásobné podúranie ho. Čo môže byť v tom liste, že ho tak velice náhliha.

VIII.

Veľbný pán Ambrozius Tichý ale zase si natiahol parádne rukavičky; ale nie tie staré, ale jeden docela nový novučičský pár. Obliekol si práve taký dlhý kaput jako predošlý bol, i teraz ho vykefalo na čisto, ale teraz aj jedno číslo novin ešte položí doňho. Potom vzal klobúk, palicu a šiel. Čo sa zovňajšku dotýče bol úplne podobný tomu, čo sme ho už dávno, pred rokami boli videli; iba chôdza jeho bola už docela iná; o veta pozdnejšia, shrbenejšia a velice bolo poznať na ňom tých dvanásť-trináť rokov uplynulých do mora večnosti. —

Starý dobrý ctihodníček aj teraz ku kaštielu zameril kroky svoje jako vtedy. Ale jako vtedy zdal sa byť celý človek stelesnenou prosbou, ľudskú podobu na seba obleknúvšou poníženou inštanciou: tak teraz víťazoslavne žiarily oči jeho a blažený úsmev pohrával ai okolo rtov jeho. I teraz bol tak srdečne prijatý, jako pred trinástima rokmi a voždy potom, kedykoľvek v panskom dome zavítal; ale veru aj on mohol to pomerkovanie urobiť, že je pán Ivan nie ten švihký muž ktorý bol predtým — a zvláštne v poslednie časy tak sa zdá velice upadol.

„Neviem,“ započal starký kňaz, „či som sa s mojou novinou neopozdil, a či nenesiem starinu spectabilis. Ale aj v tomto prípade

sa teším, že som dôjsť mohol, aspoň aj živým slovom budem môcť uslyšať v panskom byte, že služobník pánov pravdu hovoril.“

S tým s veľikou ostentaciou jako hovoríme, vytiahol z vrecka sebou prinesené číslo novin a tohto jedno červenou cízuzkou podčiarnuté miesto držal pred spectabilisom.

„Či toto už ráčili čítať?“

Ivanovi dost bolo len raz zrakom hodiť do listu, aby videl, že je tam o tom reč, jak veľiké vyznačenie dosiahol jedon mladý merník, ktorého postavili na čelo veľikej povahy podujatia a jehož meno bolo Valentín Debnár.

Tedy skutočne predsa len jeho vyvolili a pán Ivan v tom tak na náhlo poslanom liste predsa ho len odporučal.

„Ďakujem za laskavú zprávu,“ slovil pán Ivan s vlúdnyim úsmevom, „z novin som to ešte nečítal. Ale listovne som sa o tom už dozvedel, nakoľko mi povdačný mladík sám sdělil toto svoje právom zaslúžené vyznačenie.“

„Ktoré v prvom rade spectabilisovi má ďakovať,“ dodal starý kňaz, „za čo nech božie požehnanie spočíva na dobrodincovi.“

„Jako aj na dobrom odporučiteľovi,“ odvetil Ivan, „bez nehož by moje nepatrné zakročenie sotvá bolo možným bývalo. Ale ja ešte viacej viem; ja ešte aj to viem od pána Debnára, že o nedlho dostane dovolenie na niekoľko dní a to dľa vlastného jeho listu k tomu vynaloží, že príjde domov, navštíviť svojich dávno už nevidaných rodičov — a iných známych.“

„No, to bude pekne od neho, pán Boh ho dones! — viem, že nebude v rodnej vieske jeho nikoho, ktoby s najväčšou radosťou neuvítal tohoto krajinského mena krajana nášho.“

... A pán Ivan skutočne dobre to zvedel. Asi o dva týdne prišiel Valentín domov.

Natolko sa zmenil v posledních rokoch, od kedy ho nevideli, žeby ho ani jeho vlastní rodičia a rodinní neboli poznali, keby sa na cudzom mieste s ním boli sišli. Len jedno zostalo staré pri ňom — srdce; to dobré, čisté, vlúdne, šlachetné srdce.

Šuhaj na tisíce ročného dôchodku majúci ani teraz nedržal za nízky, skromný rodičovský dom, v ktorom niekdy tak bezstarostne

ztrávil dni lúbej detskosti. A keď sa ho hodne ostarlá matka jeho trochu stydlive pýtala:

„Ale ako že ťa mám titulovať, drahý synu?“

Valentín s vlúdnyim úsmevom potriasol hlavou a práve takou pokorou, jako to bol zvykol v detinskom veku, pobozkal ruku materinu aj teraz a práve tým istým vlúdnyim hlasom slovil:

„Či by bola zabudla už moja drahá matka môj najkrajší titul, ktorý takto zneje: Syn môj Valentín!“

Po pozdravení svojích rodičov a rodiny, za prvú povinnosť si pokladal navštíviť svojho dobrodinca, pána Ivana. Vedel jak mnoho mu bol podlžen z minulosti a aj za najnovšie odporúčanie jeho. V liste svojom vyslovil bol síce vďaku svoju za to, ale neopomenul to aj živým slovom opätovať.

Ten muž ale, ktorému toto postavenie svoje ďakovať mal, či mohol mladého muža prijať ináč, nežli vlúdne, nežli laskave.

Keď sa potom Valentín vzdialiť chcel, aby u velebného p. Ambroza Tichého farára svoju poklonu urobil, vtedy pán Ivan takto slovil k nemu:

„Bude ešte v tomto dome niekto, čo sa tak tiež tešiť bude z opätného videnia sa s dakedajším súdruhom hier detinských.“

A voviedol ho do chyže Klárkinej.

Nač líčiť, nač opisovať svídanie sa toto? Dost' bude tolko spomenúť, že sa šuhaj a deva od dlhých liet teraz videli po prvýraz. Dávno sa nepotkali, nikdy si nedopisovali, čistá lúbošť jejích z tej doby pochodila a na tých pamiatkach sa živila, keď sa ešte bratsestrínskou láskou objímali a bozkávali. Nikdy nehovorili nikomu o svojej láske a predsa vždy vedeli, že svoji musia byť. A keď Klárka v posledných časoch takou zádumčivou sa stávala, to len odtiaľ pochodilo, lebo bola jeden list Valentínov čítala, v ktorom bola už reč o stanici a pri tom táto poznámka: „Oh milý môj Bože! keby som ja túto stanicu obdržal a moje sny sa mi uskutočnily!“

Čo bol za smysel týchto dvoch slov, to len dve milujúce sa srdcia rozumely; jedno, čo to písalo, vedelo; druhé, čo to čítalo, tušilo.

. . . A keď potom po čas svojho pobytu doma ruku Klárkinu si vyžiadal, a keď jako zasnúbenci po prvýraz išli dolu do zahrady pod ramenami sa vedúc: Ivan jích ta nenasledoval. Len pri obloku jednej chyže, k zimnej stene pritlačil si vrelé čelo a odtiaľ očima sprevádzať šťastný pár, jako u prostred sladkého štebotania ďalej šly zákrutami zahrady, — a vidiac túto blaženosť, tak cítil, že od zimnej steny nevychladlo jeho čelo, ale od jeho čela je tá zimná stena vždy viac horúcejšou.

* * *

O pol roka mali svadbu.

A prv než pohnul sa svadobný sprievod do chrámu, aby tam obdržal požehnanie sluhu božieho, — vošla utešená nevesta s myrthovým vencom nevinnosti na čele k svojmu miestootcovi, aby mu ešte raz vďaku vrelú vyslovila a požehnanie jeho si vyprosila.

Ale nemohla k slovu prísť, len hlávku sklonila na rameno jeho a tam vyplakala svoju zo srdca pochádzajúcu vďaku.

Ivan bol tiež natoľko dojatý, že nemohol k slovu prísť. Konečne sa predsa zmužil v srdci svojom a takto slovil k miestodcére svojej:

„Idete tedy, drahé dieťa moje. Boh s tebou, Boh s Vami na tejto ceste a v tomto živote. Vezmi si sebou požehnanie miestootca svojho a jeho vďaku, za to blaho, ktoré si mu pôsobila. A skôr než by si tento dom opustila, čuj moje ustanovenie, že to bude voždy tvojím a tvojej rodiny domom. Kým žijem, šťastným budem, keď ťa tu uhliadam; keď zomrem, príjmi ho čo svoju vlastnosť. Ja poznám už len jednu jedinú úlohu života, pracovať na vašom blahobyte, aby som Vám dokiazal, jako Vás milujem.“

Ešte raz ju bozkal na čelo a svadobný sprievod sa pohnul k malému kostolu. Aj tam súcitiace srdce požehnalo jích svázok, a toto dvojnásobné požehnanie sa uskutočnilo v živote jejích!

A miestootec verne zadržal miestodcére svojej dané všetky sľuby. Len o jednom sa ona nikdy úplne nedozvedela, o tom, že nakoľko ju tenže miloval.

Preložil M. Dumnýj.

Drobnosti.

Pohrab Jaroslava Čermáka. Zlatá Praha bola 7. t. m. svedkom veľkolepej slavnosti. Telesné pozostatky slavného českého maliara Jaroslava Čermáka boli z Paríža do Prahy prevezené a tam rečeného dňa slavnostným spôsobom do rodinnej hrobky uložené. Usporiadanie pohrabu prevzala „Umelecká beseda,“ ktorá svojej úlohe zodpovedala ozaj dôstojne. Pohrabná slavnosť diala sa pri ohromnom účastenstve obyvateľstva pražského a okolitého. Mestské zastupiteľstvo, deputácie okresných zastupiteľstiev a 60 českých spolkov s prápormi súčasťnily sa v slavnostnom sprievode. Sto vencov neseno pred rakovu a 36 bielo oblečených devíc nieslo palmové ratolesti. Na hrobitove mal celebrant kanonik Štule dojímavú reč, v nej líčil zásluhy Čermákov, ktorý získal si mena svetového. K pohrabnej slavnosti došlo mnoho telegrafických pozdravov z rozličných strán, medzi nimi aj zo Slovenska a od černo-horského kniežata.

Podobná slavnosť pripravuje sa aj v Horvatsku. Od niekoľko rokov robia totiž Horváti prípravu k preneseniu telesných pozostatkov slavného básnika Preradoviča z Viedne do Záhrebu. Jakmile bude telo uloženo do rodnej zeme, postaví sa na hrob dôstojný pomník, jehož zhotovenie sverené je mladému dalmatskému sochárovi Rendičovi. Dobrovoľné príspevky na prenesenie a pomník vyniesly dosiaľ 4000 zl. a mesto Záhreb venovalo okrem toho dve tisíc zlatých.

Berlínsky kongress na obraze. Zastupiteľstvo mesta Berlína usnieslo sa, že dá zhotoviť nákladom 60.000 mariiek veľký obraz, ktorý by zostal pamiatkou na kongress evropských štátnikov, ktorý v záležitosti východnej práve sa odbýva v Berlíne. Viedeňsky kongress z r. 1815 bol na rozkaz cisára Fraňa I. tiež vyobrazený a obraz ten nachodí sa prítomne v Schönbrunne. Podobne dal aj cisár Napoleon III. parížsky kongress z r. 1856 vyobraziť, avšak malba po čas parížskych prevratov pri príležitosti poslednej nemecko-francúzskej války kamsi sa podela.

Medzinárodný literárny kongress v Paríži, o nomž sme sa predošle bližšie zmienili,

skončil dňa 29. júna svoju prácu. Prijatá bola nasledujúca resolúcia: „Kongress uznáva, žeby žiaducné bolo založenie „medzinárodného spisovateľského družstva,“ jehož predňou úlohou bolo by udržovať pravidelné spojenie medzi spisovateľmi jednotlivých štátov a národov.“ Vzhľadom k tomu zvolený bol čestný výbor, jehož úlohou bude starať sa o usku-točnenie tejto myšlienky. Zaroveň vyslovil kongress žiadosť, aby francúzska vláda chopila sa iniciatívy ku svolaniu medzinárodnej schôdzky, v ktorej by zástupcovia vlád usniesli sa na konvencii vo smysle usnesenia kongressu, ktorá by hájila právo duševného vlastníctva spisovateľov.

Perský šah Nasr-Eddin, ktorý pred niekoľkými mesiacmi vydal sa už po druhý raz na púť po Evrope, zavítal v prvých dňoch t. m. aj do Viedne. Nasr-Eddin narodil sa r. 1828 a prestol zaujal r. 1848. Jeho úradní titul je: šah-in-šah, t. j. kráľ kráľov. Všetky štátne dôchodky, nakoľko nie sú potrebné k zapraveniu štátnych potrieb, idú do jeho privátnej kassy a to je príčina náramného bohatstva perských panovníkov. Majetok terajšieho šaha cení sa na 40 millionov v hotovosti a päť millionov v drahokamoch. Dobre mu potom cestovať.

Dôležitý vynález pre nedopočujúcich. Najnovším vynálezom chýrečného prof. Edisona, od nehož, jako známo, pochodí telefon, je megafon, istý druh operného kukadla pre sluch. Pomocou tohoto prístroja môžu príhluchlé osoby zretelne počuť i najslabšie tóny. Držíme-li prístroj ten pri uchu, môžeme zo vzdialenosti 300 stóp celkom zretelne počuť šepot. Prof. Edison podnikol už s megafonom pokusy, jichž výsledok bol úplne uspokojujúci. O používaní megafonu hovorí nasledovne: „Megafonu môžeme užívať podobne, jako krátkozraký operného kukadla; prístroj priloží sa k uchu, tak že jedna cievka ucha sa dotkne; každý tón soslňuje sa, jestli treba až päťdesiatkrát. Sila zvuku môže byť pre ucho práve tak regulovaná, jako dozor operného kukadla alebo ďalekohladu.“ Najlepším dôkazom neunavnej a významnej činnosti

Edissonovej je, že slavný ten fyzik a chemik má už poteraz 160 patentov na svoje vynálezy.

Morena. Gustav Valášek, pravotár v Myjave, horlivý rodolub a podporovateľ nekďajších slovenských vzdelávacích ústavov, zomrel dňa 6. t. m. po krátkej nemoci. Pokoj prachu jeho!

Drahocenné české rukopisy. Slavný moravský historiograf dr. Beda Dudík, ktorý o moravský dejzpyt toľkých zásluh si už vydobyl, dovŕšil tieto zásluhy najnovšie tým, že vymohol vo Švédsku navrátenie českých rukopisov, ktoré Švédi po čas tridsaťročnej války z Olomúca, hlavne ale z Rožmberskej bibliotéky v Prahe do Švédska boli odniesli, kde až do tejto doby uložené boli v štokholmskej kráľovskej bibliotéke. Rukopisov je v celku 25 kusov, medzi nimi nachodia sa dve bible, tak zvaná Lobkovická a Bočkovská. Biblia Lobkovická písaná je na veľikom pergamente a obsahuje 575 listov, čili 1150 strán. Písmo je veľmi bedlive prevedené a obsahuje 82 iniciálek, t. j. začiatočných písmen, malovaných vodnými farbami a zlatom. Biblia tá

má cenu najmenej 10.000 zl. Pisár naznačil, že dielo svoje dokončil 24. marca 1480. Bočkovská biblia náležala pôvodne Bočkovi z Kunštátu a z Podebrad, prvorozenému synovi kráľa Juraja. I táto biblia má cenu niekoľko tisíc zlatých. Tento drahocenný literárny poklad uložený je teraz v moravskom krajinskom archíve.

Učiteľky v Rusku. Z výročnej zprávy ruského ministra verejnej výučby vysvitá, že z dievčích škôl v Rusku vychodí každý rok vyšie 3000 dievčat, ktoré sa venujú vyučovaniu mládeže.

Anglický spisovateľský honorár. Anglický básnik Alfred Tennyson dostal za jedinú baládu, uverejnenú nedávno v istom časopise, od nakladateľstva 300 guincí (vyššie 3000 zl.) honoráru. Pri takých odmenách môže spisovateľstvo zkvitať.

Kedy dôjde svetu kamenné uhlie? Istý prírodopýtec vypočítal, že Francúzsko nebude mať o 1140 rokov žiadneho uhlia, Anglia o 800, Belgia o 750, Nemecko o 300 a Amerika o 6000 rokov.

Literatúra a umenie.

My s uprimnou radosťou vitame každý literárny zjav, jehož účelom je bratské slovenské kmeny na vzájom medzi sebou oboznamovať. S dobrým príkladom v tomto ohľade prechodí ruská literatúra, ktorá pilne si počína všímať duševnej práce a pokroku inoslovanských kmenov. Ako sme to už predošle vyslovili, my len týmto činom držíme za možné, aby idea vzájomnosti slovenskej nezostala len prázdnyim slovom, ale aby dostala kosiť a telo. A to základ a najpodstatnejšia záruka budúcnosti Slovanstva.

Najnovšie prichodí nám s radosťou konštatovať, že myšlienka čím užšieho vzájomného duševného styku medzi slovenskými národami aj u bratov Čechov ide sa dať výrazu veľmi významným skutkom. Istý pražský časopis dozvedá sa totiž, že kruh českých slavistov hodlá vydávať na spôsob ruského „Slovanského Sborníku“ a „Rodného Plemena“ každý rok objemnú knihu, ktorá by obsahovala vedecké rozpravy o Slovanstve, preklady básnické i prosaické, cestopisy o slovanských krajinách atd. Znamenitá

to myšlienka! Želáme jej čím najväčšieho zdaru a prajeme si, aby čím skôr bola uskutočnená.

A keď o vzájomnosti slovenskej je reč, nemôžeme mlčaním pominúť utešený a mnohoľubný ruch, ktorý prítomne panuje u Slovincov straniva literárneho sdruženia sa s Horvatmi a Srbmi. Časopis „Slovenski Narod“ priniesol celý rad úvah, v ktorých rozberal veľkú toho dôležitosť. Najnovšie prináša opäť hlas z Horvatska, v ňomž sa ukazuje, jako by prakticky možno bolo túto myšlienku previesť. Slovincská Matica vydatť má vhodný spis o jazyku horvatsko-slovincskom a vo verejných listoch a knihách má sa pilný zreteľ obracať na sdruženie oboch i tak už sebe blízkych jazykov. Okrem toho navrhuje sa, aby dľa možnosti zavádzaný bol všade i ruský jazyk v školách.

Že vôbec literárny ruch u Juhoľoslovanov je čulý, vidno aj z nasledujúceho.

Juhoľoslovenský spolok sv. Hieronyma, jehož účelom je vydávať užitočné spisy pre ľud, vydal behom minulých 10 rokov 26

rozičných spisov, spolu 271 tlačených hárkov v 155.500 výtiskoch. Všetkých členov má spolok 4000, z ktorých mnohí bývajú mimo Horvatska v Bosne, v Hercegovine, v Dalmácii a Istrii. Spisovatelia nepožadovali za svoje práce žiadneho honoráru. V roku 1877 vydal spolok sv. Hieronyma kalendár „Danica za 1878“ (15.000 výt.), „Život svetaca“ (5500 výt.) a „Pčelarstvo“ (tiež 5500 výt.), v celku tedy 26.000 výtiskov užitočných kníh pre horvatský ľud.

Český národovec p. Ferda Náprstek vypisuje ceny na pôvodné jednoaktové veselohry historické a národné. A sice za prvú cenu ustanovuje odmenu 100 zl. r. č. na spísanie pôvodnej jednoaktovej veselohry s dvoma akcesity 30 a 20 zl. r. č. Látka k veselohre čerpaná má byť zo života buď súkromného, buď verejného alebo spolkového, a ovšem aj z bohatých dejín československého národa v Čechách, na Morave, v Slezsku alebo na Slovensku. Veselohra môže byť napísaná veršom alebo prósou a spisovateľovi nebude bráneno, ba bude vítané, aby z časti alebo naskrze užil nárečia toho kraja, kde dej sa koná, čo zvlášte týka

sa Moravy, Slezska a Slovenska. O cene veselohry rozhodovať bude výbor, záležajúci z piatich členov, jichž mená pozdejšie budú uverejnené. Lehota k zaslaniu prác trvá do 1. októbra 1878. Rukopisy majú sa zaslať redakcii „Humoristických Listov“ pod adresou p. Joz. R. Vilínka v Praze, na Spálené ulici číslo 4 proti „Myslíkům.“

Nákladom knižkupa Fr. A. Urbánka v Prahe vyšiel **Slovník francúzsko-český**, ktorý zostavil Gašpar FASTER. V českej literatúre je dielo toto prvým svojho druhu a nebude zaiste nevítaným ani slovenskému obecenstvu, ktoré rečou a literatúrou francúzskou sa zabýva. Ačkoľvek slovník tento nie je veľmi objemný, obsahuje predsa ohromnú zásobu slov a veľký počet najobvyčajnejších francúzskych fráz, tak že postačuje pre každú praktickú potrebu a nahradí nám úplne všelijaké cudzie slovníky, na jichž základe pestované bolo dosiaľ štúdium francúzskej reči. Prajeme tomuto dôkladnému dielu čím hojnejšieho rozšírenia aj u nás na Slovensku. Cena neviaz. 2 zl., viaz. 2 zl. 50 kr. a 2 zl. 80 kr.

K našemu ct. obecenstvu!

S týmto číslom končí sa **prvé polročie VIII. ročníku „Orla.“** Všetkých tých pl. t. pánov odberateľov, ktorí buď len na polroka mali predplatené, alebo ešte celkom v reštancii sa nachodia, prosíme uctive a čím najснаžnejšie, aby nestožovali si svoje predplatky a považne doplatky čím najskôr nám doposlali. Slovenskému časopisectvu snáď nič tak neškodí, jako tá náramne nemilá okolnosť, že predplatky buď veľmi neriadne posielajú sa, alebo v mnohých prípadoch celkom vystanú. A pri takých pomeroch má potom časopis zmáhať sa a zkvetať!

Prosíme ale aj o duševnú podporu. I na literárnom poli javí sa u nás od istého času veľká apathia a to cítime a badáme menovite pri tomto časopise. Kde veľká časť znamenitých pier úhorom leží, tam veru o rezkejšom literárnom ruchu sotva môže byť reči. Bol by svrchovaný čas, aby už raz aj v tomto ohľade ináč bolo. „Orol“ len tak vyhovie svojej úlohe, aby nie len príjemne zabával a poučoval slov. obecenstvo, ale aj budil a vzdelával literárne sily, keď naši na slovo vzatí spisovatelia čím početnejšie a čím ráznejšie sa ho zaujmú.

Pri tejto príležitosti poznamenávame ešte jedno. Z viac strán dochodia nás dotazy, či nemienime pokračovať vo vydávaní primeraných ilustrácií, jako sa to do nedávna dialo? Týmto pánom odpovedáme, že nateraz jednalo sa nám predovšetkým o to, aby sme dohonili zaostalé čísla a tu o túto nimi nadhodenú stránku nášho časopisu nebolo sa kedy starať. Ct. obecenstvo môže však byť ubezpečené, že jaknáhle privedeme „Orla“ do riadnej kolaje a bude toho možnosť, neopomineme ničoho, čo by k jeho zvelatku a zvelebeniu prispieť mohlo.

V Turč. Sv. Martine, dňa 15. júla 1878.

Redakcia „Orla.“

Predpláca sa u redakcie a administracie v Turč. Sv. Martine:

Celoročne 4 zl., poloročne 2 zl. r. č. Študenti a remeselnícka mládež, i chudobní učitelia obdržia „Orla“ za 2 zl. r. č. — „Orol“ vychádza vo 12 sošitoch, 3¹/₂—4 hárkov silných, dňa posledného každého mesiaca na štvorke.

Tlačou knižtlačárskeho účastinárskeho spolku v Turč. Sv. Martine.